

Teaching children about dangers Lacetop Sheitels Voting in Halacha

Shiur# 477 | Aug 3rd 2024

Riddles of the Week

#1

תלמוד בבלי מסכת כריתות דף ט עמוד א

רבי אומר: ככם - כאבותיכם, מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דם, אף הם לא יכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים.

#2

שולחן ערוך יורה דעה הלכות ביקור חולים ורפואה ונוטה למות וגוסס סימן שלו סעיף א

נתנה התורה רשות לרופא לרפאות ומצוה היא וכו'. ואם ריפא ברשות ב"ד וטעה והזיק פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. ואם המית, ונודע לו ששגג גולה על ידו.

באור הגר"א יורה דעה סימן שלו ס"ק ו

ואם כו'. תוספתא (הביאה הרמב"ן בתה"א) רופא אומן שריפא ברשות ב"ד והזיק ה"ז גולה:

רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ה הלכה ו

וכן הרב המכה את תלמידו או שליח בית דין שהכה את בעל דין הנמנע מלבוא לדין והמיתו בשגגה פטורין מן הגלות שנ' לחטוב עצים, לדברי הרשות, יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו ושליח בית דין שהרי שגגו והרגו בשעת עשיית המצוה.

על הרמב"ם, וז"ל, בשו"ת אגרות משה הביא קצת דיוקים מלשונות ראשונים בזה שאפשר שאולי יסברו דלא כהרמב"ם, ולענ"ד אין ראייה כלל מתוס' סוטה (מא:) שיחלקו על הרמב"ם יעוין שם, וכל דבריו אינן מוכרחים כלל ואין בהם הכרע, ולענ"ד אין בזה אפילו לא מקצת משקל לענין הכרעת הלכה לנטות מדברי הרמב"ם עכ"ל. וע"ע שו"ת ברכת ראובן שלמה (ח"ח סימן נו).

להאלמנה והיתומים ומ"מ לא נמלט מהדחוקים... לכן פשוט שאין ללמוד ממנו היתר להעמיד נשים משגיחות וח"ו לזו ממנהג ישראל שמעולם לא הניחו לנשים להיות משגיחים..."].

ומצאתי כעת באתר Tshuvot.wordpress תשובה בענין מינוי אשה לשררה שהתייחס כותב התשובה לדברי רבנו ולא הסכים להוכחות רבנו דכמה ראשונים פליגי

סימן מט

אוצר החכמה
32349

בדבר עישון סיגריות

דדשו בו רבים שומר פתאים ה", דלא אמרו כן אלא במקומות דלא נתגלה בהתם והמציאות לא הראתה על היפוכו של דבר ואדרבא ראו שרבים וכן שלימים עברו ולא ניזוקו (עיין לדוגמא במס' יבמות יב:, ודף עב., וכן בע"ז ל:). אבל בכגון הנידון שלפנינו אשר בעיקר בעשרות השנים האחרונות לאור המחקרים המדעיים והרפואיים השונים נתגלו בממדים מבהילים היוזקי הגוף המרובים והמסוכנים אשר העישון גורם בכפיו... א"כ בודאי ובודאי שאבסורדי הוא להעלים עין מכל זה ולהפטיר כלאחר יד ולומר כי גם על כגון זה נאמר שומר פתאים ה' עכ"ל.

ז"ל רבנו, הנה בדבר עישון סיגריות ודאי מכיון שיש חשש להתחלות מזה מן הראוי להזהר מזה אבל לומר שאסור מאיסור סכנתא, מכיון שדשו בה רבים כבר איתא בגמ' בכה"ג שומר פתאים ה' בשבת (קכט:). ובנדה (לא.), ובפרט שכמה גדולי תורה מדורות שעברו ובדורינו שמעשנין... עכ"ל.

הנה מש"כ רבנו שאין לאסור העישון משום שכבר דשו בו רבים, רבים פקפקו ע"ז מטעמים שונים ובעיקר דהיכא שרואים את הנזק לפנינו אי אפשר להתעלם מן הסכנה ולומר שומר פתאים ה' כי רואים בעליל שאין כאן שמירה.

וב"כ בקיצור, הרב אביגדור נבנצל במכתבו לעורך ספר אסיא (ח"ה עמ' 261), וז"ל לענ"ד לא שייך שומר פתאים ה' בדבר דאנן סהדי דאין רצונו ית' לשמור עכ"ל. וב"כ בשו"ת חקי חיים (ח"א או"ח סימן סט), וז"ל אמרו לי בשם גדול אחד שכותב בחבורו בענין שתיית טופין בזמנינו דע"ז נאמר כיון דרבים

וז"ל שו"ת ציץ אליעזר (חט"ו סימן לט), לאור זה נראה ברור ללא צל של ספק כי אין מקום להתברך בלב (כפי שאחרים רוצים לומר כן) ולהורות כי היות והעישון רבים דשים בו א"כ יש להחיל ע"ז המאמר הז"ל בכמה מקומות על מנהג עולם במקום שיש לחוש לסכנה שפסקו פסקם ואמרו "והאידינא

דשים בה שומר פתאים ה' ולא נהירא לי כלל... כי הלא המציאות מעיד שאף שרבים דשים בה הוא מוזיק לבריאות עכ"ל.

וכן הוא בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סימן שנד), וז"ל וכאן לא שייך לומר שומר פתאים ה' וכמבואר ביבמות (עד.) [צ"ל עב.]. דנראה שזהו בדבר המוזיק רק מצד הסברא והואיל ולא מצינו למעשה שמוזיק נהגו להקל ובוזה הקב"ה שומר, אבל בנ"ד שנראה בעליל היום שמסכן ודאי אסור לו להכניס עצמו לסכנה עכ"ל.

וכן הגיב בשו"ת עשה לך רב (ח"ט סימן כח) לדברי רבנו, וז"ל ולענ"ד אין להסתמך כלל על סברא זאת שלא נאמר בש"ס לסמוך על דשו ביה רבים אלא בדבר שאין סכנתו נראית ומוכנת בדרך הטבע כגון ענין קטלנית... אבל בדבר שנוקו גלוי ומוכן בדרך הטבע וגם נראה לעין ממש מהיכא תיתי לומר שומר פתאים ה' ולהתיר עכ"ל.

וכן בשו"ת רבבות אפרים (ח"ח סימן תקפ"ו) כתב, וז"ל כי באמת בסגרויות יש סכנה א"כ זה ברור וכפי שראינו שאלפים מתו מחמת העישון וא"כ מה שייך לומר שומר פתאים ה' עכ"ל. ובשו"ת משנה הלכות (ח"ט סימן קסא) כתב, וז"ל והיכא דשכיח היוקא קשה לומר שזה בכלל שומר פתאים ה' עכ"ל.

וכן ועד ההלכה של RCA פרסמו פסק דין בשנת תשס"ו לאסור את העישון, והביאו משו"ת אחיעזר (ח"א סימן כג) דסומכים על שומר פתאים ה' רק "משום דזהו חשש רחוק ומיעוטא דמיעוטא", ושעפ"י סברא זו פסק רב אהרן סולוביציק בשנת תשמ"ו דאין מקום

להתיר העישון בזמנינו כיון דידועה חומר ההיזק הכרוך בה.

עוד חילקו בין הא דאיתא בגמ' שומר פתאים ה' לבין העישון בזמנינו עפ"י מה שנסתפק התה"ד (ח"א סימן ריא) דאולי דוקא הפתאים שלא יודעים מן הסכנה יש להם שמירה משא"כ התלמידי חכמים, וא"כ לגבי עישון בזמנינו שנתפשטה הסמטיסטיקה בכל העולם על סכנת העישון קשה לומר שומר פתאים ה'.

וכ"כ בשו"ת או נדברו (ח"ט סימן סה) דלפי התה"ד "בזמנינו שמופץ מאד החור"ד של המדענים מה שגורם מחלות לכאורה לא שייך כ"כ ההיתר של שומר פתאים". ואחר שהעירו לו מדברי רבנו, כתב "הראיה משבת יש לדחות כאמור ולא נחית לזה".

ויש שפקפקו על סברת שומר פתאים ה' מטעם אחר, עיין שו"ת כנסת יחזקאל (ח"ב י"ד סימן נג אות ג) דרק מצינו כן בחז"ל במקום מצוה כגון מילה או לצורך רפואה כמו הקזת דם או דבר שהוא לצורך הגוף כתשמיש או אכילה משא"כ עישון סיגריות שאינו צורך האדם ואפילו לאלו שהורגלו לזה לא ברור שזה מקרי צורך האדם וא"כ מנא לן שאפילו בכה"ג אמרינן שומר פתאים ה' עכ"ד. וכן כתב בשו"ת חקי חיים (שם) דרק לצורך רפואה אמרו כן.

עוד העירו שכיום אין כאן "דשו בו רבים" שכבר נתמעטו המעשנים מחמת ידיעת הנוק שגורם, עיין קובץ Tradition (Fall, 2003, p. 96) שכתב הרב יהודה דוד בליך [תרגום חפשי] מאד סביר להניח שהיום מצב

זה לא מתקיים.⁸

וע"ע מה שכתב בזה הרב משה איברכך בקובץ Tradition (Spring 1969), וכן בספר פאר תחת אפר (עמ' עז).

והנה בשנת תשמ"א נשאל רבנו (אגרות משה חו"מ ח"ב סימן עו) לברר שיטתו בענין זה ולהגדיר מתי סומכים על כללי דשומר פתאים ה', ורבנו דימה ענין עישון סיגריות למיני אוכלין המזיקים לגוף שכתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות דעות שצריך להרחיק מהם אבל לא כתב בלשון איסור, ודברים אלו לרובא דרובא דאינשי לא מוזק להם, וכמו כן הסיגריות "הקלקול לחלות מזה הוא עכ"פ רק מיעוט קטן וכ"ש להחלות מזה בסרטן ובעוד מחלות מסוכנות הוא קטן ביותר", ובחשש כזה אמרינן שומר פתאים ה'.

ועל השואה זו תמהו רבים דלומר שהוא מיעוט קטן הוא נגד דעת הרופאים, ויש ששיערו שאילו ידע רבנו את המציאות המבוררת היה חוזר מפסקו.

עיין שו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן רנא אות ו) הניח מטעם זה את דברי רבנו בצ"ע, וכן בספר נשמת אברהם (חו"מ סימן קנה אות ב) העיר שהוא נגד דעת הרפואה.

וז"ל ספר אסיא (שם עמ' 244), כבר בדברי הגר"מ פיינשטיין ברור שרק מאחר ואין כאן חולי ודאי אלא רק חשש לכן ניתן לדעתו להסתמך על היסוד של שומר פתאים ה'. וא"כ כיום כאשר ברור שכל המעשנים נחלים

כשהברל הוא רק בחומרת המחלה מסתבר שמסקנת הגר"מ פיינשטיין תהיה שונה, במיוחד לאור המספרים המדהימים של תמותה הנגרמת ישירות כתוצאה מהעישון עכ"ל.

וכן העיר בספר פאר תחת אפר (עמ' פה), וז"ל אמנם יש להעיר ע"ז דא"כ דין זה תלוי במציאות אם אכן פני הדברים כך הם. מדברי הרופאים שהבאנו ודברי סקרים שנעשו על אנשים רבים מאוד וגם על סתם אינשי הדרים בביתם נמצא שהעישון גורם למחלות אלו, א"כ יש לדון אם אכן גם אחר בירורים אלו עדיין יש להגדיר למציאות כך עכ"ל.

וכן שיער הרב ראובן בולקא בקובץ הדרום (ניסן תשל"ט עמ' 53), וז"ל בודאי שאיני כדאי לשאול פוסק דגול כרב פיינשטיין... אולם סביר שאילו היו בידי הרב פיינשטיין הממצאים החדשים ביחס לעישון סיגריות יכול היה הוא לנקוט עמדה שונה ביחס לבעיה זו עכ"ל. וכן בשו"ת מים ההלכה (ח"ד סימן מד), וז"ל אך כיום כאשר ברור מעל לכל ספק עפ"י מחקרים רפואיים שהמעשנים נחלים, מסתבר שמסקנת בעל אגרות משה היתה שונה עכ"ל.

וכן בפסק דין של ועד ההלכה של RCA כתבו - [תרגום חפשי] למענתנו, לא רק מקורות רבים מציינים כי עישון אסור, אבל עם הידע והמודעות הרבה לגבי הסיכונים הבריאותיים של עישון, סביר להניח שגם רב משה זצ"ל היה מסכים שאסור.⁹

8. "It is more than likely that at present that condition no longer obtains".

9. "It is our contention that not only do numerous compelling sources indicate that smoking is forbidden, but that given the increased knowledge and awareness of the health risks of smoking, it is safe to assume that even

כן מהגר"א נבנצל שמסרו לו כן, וכן הוא בספר ונשמרתם מאד לנפשותיכם (עמ' 64) שנאמר בשמו של רבנו שחזר בו.

ומעניין שהשואל ד"ר מאיר רוזנר כתב מאמר בקובץ Journal of Halacha and Contemporary Society (Vol. XX, Fall 1990, p. 62) שלא הבין את סברת רבנו בשלימות אבל לא כתב שדבריו הם נגד המציאות, וז"ל – [תרגום חפשי] למרות שאנשים רבים עלולים לפתח סרטן ריאות מעישון זה מייצג חלק קטן מאוד של מיליונים רבים של אנשים שמעשנים. אכילת יתר או חוסר התעמלות כראוי עשויים להוות סיכון גדול יותר לבריאות מאשר עישון, ועדיין אין רב האוסר אכילת יתר או חיים בלי פעילות גופנית. אני עדיין לא מבין לגמרי את ההסבר הזה ואני ממשיך להביע את דעתי האישי על סכנות העישון ואני משוכנע כי יש לאוסרו על פי ההלכה. אף על פי כן אני מקבל את פסק ההלכה של הרב פיינשטיין ללא היסוס. הוא היה הפוסק שלי. הוא היה הפוסק של איגוד המדענים שומרי תו"מ. הוא היה פוסק הדור וכו'.¹¹

ועיין מאמרו של הרב חיים ג'כטר (אתר koltorah.org) שכתב – [תרגום חפשי] נראה שהפסק המקל של רב משה כבר לא תקף כי ידוע לנו שהמחקרים הנוכחים מציינים שרוב מעשנים יסבלו נזקים מההרגל הלא בריא שלהם.¹⁰ ועע"ש שהביא כן מרב בלייך (שם) ומעוד רופא.

ואם כי משמע קצת הסתייגות בדברים הנ"ל, הנה מצינו בשמו של רב דוד פיינשטיין שגם הוא סובר כך בדעת אביו ובפשיטות גמורה. וז"ל הרב ברוך מוסקוויץ (קובץ לתורה והוראה תשע"ב עמ' סז), שמעתי מרה"י הרה"ג רב דוד פיינשטיין דהיום לפי מה שאומרים הרופאים שכמעט אחד משלשה או אחד משנים מהנוהגים לעשן סיגריות נחלים לאחר זמן במחלות המורות רח"ל פשוט דלפי האגרות משה אסור לסמוך על שומר פתאים ה' בכה"ג דמוכח שם דדעת אביו ז"ל להקל בזה אינו אלא לפי האומדנא של אותו זמן כמו שכתב שרובא דרובא מהמעשנים לא מסתכנים בזה ורק מיעוט קטן מסוכנים להחלות עכ"ל.

ואף יש שמועה שרבנו באמת חזר בו, עיין ספר אסיא (שם) שבאלול תשמ"ב שמע

Rav Moshe Zatzal would have agreed that it is forbidden”.

10. “Rav Moshe’s lenient ruling seems no longer to apply as we know that current research indicates that a majority of smokers will suffer ill effects from their unhealthy habit”.

11. “Although many people may develop lung cancer from smoking it represents a very small fraction of the many millions of people who smoke. Overeating or failure to exercise properly may involve a far greater risk to health than smoking, yet no rabbi prohibits overeating or sedentariness. I still do not fully understand this reasoning and continue to press my personal views about the dangers of smoking and my conviction that it should be

וגדולי תורה באזהרה להקפיד בזה משום
ונשמרתם לנפשותיכם עכ"ל.

וכ"כ בשו"ת רבבות אפרים (שם) שעקב
הסכנה הכרוכה בעישון אין שום היתר
לעשן, ושדיבר עם גדולים ופוסקים והסכימו
לדבריו. והוסיף עוד, וז"ל ולא מובן אצלי
ההתנהגות של בני ישיבה בערך מגיל י"ח
ומעלה ולפעמים אף פחות מזה שמעשנים
כסדר וראשי הישיבות והמשגיח והמנהל לא
אוסרים עליהם איסור חמור ושיאזינו להם
עכ"ל.

וכן הסכים בשו"ת באר משה (ח"ו סימן קס),
וז"ל ועפ"י אלו הדברים ברורים כשמלה
שדבר שניסו רופאים הרבה ובאו לידי מסקנה
שדבר זה מזיק לבנ"א עלינו לשמוע להם. לפ"ז
להעלות עשן שבפה אחד בהסכמה עלו
הרופאים לאין מספר שעשן סיגארעט מזיק
לגוף ועלול לגרום מחלות שונות קשות
וכברות עלינו החוב מוטל להזהיר כל אחינו
בנ"י להיות נשמרים לחשוש על בריות גופם...
ואסור לבנ"א להעלות עשן סיגארעט משום
ושמרתם את נפשותיכם... עכ"ל. ועע"ש שאין
ראיה מצדיקים שעישנו ברורות הקודמים.

וכן פסק בשו"ת השבי"ט (ח"ג עמ' קנו), וז"ל
וגם יש לאסור עישון המאבק וכל מיני

שוב מצאתי מכתב שהדפים בקובץ הנ"ל
(Vol. XXXIV, Fall 1997, p.

125) שכיום שכולם מסכימים על נזק העישון
אפשר שרבנו היה חוזר בו, וז"ל - [בתרגום
חפשי] אולי בנסיבות כאלה, אם הרב
פיינשטיין היה חי, היה עלול לפסוק שאסור
לעשן.¹²

ועוד מצאתי מאמר בקובץ הנ"ל, (Vol. LIX,
Spring 2010, p. 110) בשאלה זו

מרב אלפרד כהן, וז"ל - [תרגום חפשי] ר'
משה מציין כי הוא מסתמך על מדע הרפואה
של זמנו; יכול להיות כי על פי הידע הרפואי
של ימינו, כאשר ההשפעות הממאירות של
עישון ידועות היטב, אולי היה פוסק באופן
שונה. אין לנו אפשרות לדעת.¹³

ואגב אעיר משאר דעות הפוסקים אף שלא
התייחסו אל דברי רבנו. מצינו במשך
השנים ככל שנתרבתה ידיעת המדע הרפואי
על סכנת העישון כן נתרבתה דעות האוסרים
את העישון עפ"י ההלכה. בקובץ נועם (חלק
כג תשמ"א עמ' רכג) אחר שהובא פסק רבנו
להיתר, העיר העורך, וז"ל אמנם במחקרים
רפואיים שנערכו לאחרונה שהוכיחו בעליל
שיש סיכון רב בעישון יצאו הרבה רבנים

halachically prohibited. Nevertheless I accept Rabbi Feinstein's ruling
unhesitatingly. He was my posek. He was the posek for the Association of
Orthodox Jewish Scientists. He was the posek hador etc".

12. "Perhaps under such circumstances, if Rabbi Feinstein were alive, he
might issue a prohibitive ruling against smoking".

13. "R. Moshe indicates that he is relying on the medical science of his day;
it could be that according to the medical knowledge of our day, when the
pernicious effects of smoking are better known, he might have ruled
differently. We are not in a position to know".

אליעזר (שם) ושו"ת חקי חיים (שם, ח"ב סימן קסד) כמו שהובא לעיל. וע"ע שו"ת יצחק ירנן (ח"ב יו"ד סימן ו).

ודעת הגר"י קאמינצקי, עיין שו"ת דברי חכמים (גינזבורג עמ' רפב) שידוע בשמו שלעשן הוא ספק איסור דאורייתא. אמנם מספר Making of a Gadol (עמ' 1093) נראה שלעת זקנותו החליט שהוא איסור ודאי, וז"ל – [תרגום חפשי] ד"ר יעקב פליישמן שאל את אבי כשהיה כבר בוקנתו, איך הוא מרגיש לגבי עישון לאחר שהיה מעשן והפסיק במשך 30 שנים. הוא השיב כי העישון אסור מדאורייתא. הוא היה נסער במיוחד על מורים שעישנו. הוא הפסיק את המנהג של סיגרות לחתן.¹⁴

וכן נראה השתנות דעת בפסקי רב עובדיה יוסף, עיין שו"ת יחיה דעת (ח"ה סימן לט) שכתב רק שטוב לימנע מעישון מאחר שנתפרסם שהוא מזיק ומסוכן מאד וששומר נפשו ירחק ממנו. וכן כתב בספר נשמת אברהם (או"ח סימן תקי"א, חו"מ סמן קנה) ששמע מהגרע"י שאי אפשר לאסור את העישון וכדברי רבנו, אמנם בספר הליכות עולם (ח"א עמ' רסה) כתב, וז"ל היה מקום לאסור את העישון עפ"י הדין וכמו שהזהירה אותנו התורה ונשמרתם מאד לנפשותיכם... וכבר אסף איש מהור רב בדורינו בספר הנדפס מחדש "פאר תחת אפר" דברי הרבה מגדולי דורינו שאסרו בכל תוקף את עישון

סיגרות כי הלא אלפי רופאים אומרים שהעישון מביא לידי סרטן ר"ל ואפילו אם מספקין בדבר הלא הוה ספק נפשות עכ"ל.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"י סימן רצה) כתב, וז"ל ולענינינו למדנו דעל חכמי הזמן להריע ולעורר על הסכנה העצומה המונחת בעישון סיגרות... דבר שנתברר בחקירה ודרישה למעלה כל ספק שמאות אלפים מתים טרם זמנם בעישון סיגרות... ע"כ ברור להלכה דאיסור גמור להתחיל בעישון בימי הבחורות וגיל צעיר... כל מי שכבר הרגיל עצמו למנהג לא טוב הזה ישתדל מאד למען עתידו לרדת מזה בהדרגה ואז טוב לו עכ"ל.

וכן הוא בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ד סימן קטז), וז"ל הלוא ידוע שעישון סיגרות מזיק והוכח שמביא לסרטן ומחלות לב... וראיתי קונטרס ליקוט דעות מכו"כ גדולי ישראל שאוסרים עישון בזה"ז ביו"ט, ולע"ד האיסור הוא גם בחול עכ"ל. וע"ע ח"ג סימן שנד באריכות. וכן בשו"ת בית אבי (ח"ד סימן ט אות ג) כתב ד"בודאי משום שמירת הנפש אין לעשן כלל, ומה שמצינו לגדולים בזמניהם ששאבו הטובק"א אפשר עכשיו נשתנו הטבעים" [אמנם סיים בלשון יותר רכה דכבר דשו בו רבים ורק "שומר נפשו ירחק מזה ככל מה דאפשר"].

ועיין שו"ת עשה לך רב שהחמיר בזה בכמה תשובות (ח"ב סימן א, ח"ג סימן יח, ח"ז סימן סז, ח"ט סימן כח), וכן בשו"ת ציץ

14. "Dr. Yaakov Fleischman asked my father when he was already in his old age, how he felt about smoking after having smoked and given it up for 30 years. He replied that smoking is forbidden medioraisa. He was especially upset with teachers who smoked. He abandoned the custom of choson cigarettes".

דעת הר"ח קנייבסקי (הובא מספר שאלת רב עמ' צב) ש"גם בחול אסור". דעת הגריש"א (הובא משו"ת וישמע משה עמ' תלו) שאסור. דעת הרב נסים קרליץ (הובא מספר חיים ללא עישון) "איני יודע היתר לעשן בחול אחרי שהרופאים קבעו שזה סכנה". דעת הרב אשר ווייס, "בעיני מעשן סיגריות זה כמו לאכול נבילות וטריפות... חמורא סכנתא מאיסורא והיום אין ספק שהעישון הורג בני אדם". דעת הרב בן ציון אבא שאול (הובא מספר אור לציון - חכמה ומוסר עמ' רכא) ש"גם אם אין איסור ודאי בעישון מ"מ ספיקא דאורייתא ודאי איכא". [ויש לצייין שדעת הרב אשר ווייס הנ"ל, לפי מה שכתב בספרו שו"ת מנחת אשר (ח"א סימן לה), הוא דוקא אם מתמכר לעישון ולא בעישון סיגריה בודדת].

ובפסק דין של ועד ההלכה של הRCA העידו שדעת הרב צבי שכטר לאסור [ושכן היתה דעת רב אהרן סולוביציק כמוכא לעיל]. וכן במאמר של רב חיים ג'כטר הנ"ל העיד כן גם על הרב אהרן ליכטנשטיין ורב גדליה שווארץ, וכן היתה דעת הגר"ח פ' שיינבורג כפי שהובא בספר A Gadol in our Midst (עמ' 279).

ויש לצייין שגם לאחר כל התגליות של המחקר הרפואי בענין סכנת העישון, יש פוסקים המקילים וכדעת רבנו, ואף שודאי יש למנוע מזה ובודאי שלא להתחיל ולהתרגל לזה ושהוא מנהג שנאווי מאד, מ"מ סוברים שאי אפשר לאסור מעיקר הדין, עיין שו"ת משנה הלכות (ח"ט סימן קסא, חמ"ז סימן יז), שו"ת אז נדברו (שם), וכן היא דעת הגרי"ש אלישיב הובא בשו"ת דברי חכמים (שם) ובשו"ת כנסת יחזקאל (ח"ב יו"ד סימן נד), וכן הוא בקובץ תשובות (ח"א סימן ריט) [אמנם נראה

הסיגריות עפ"י ממצאים רפואיים שקבעו גדולי הרופאים בזמנינו, וחובה קדושה לציות להם עכ"ל. [וראה מכתבו שנדפסה שם עמ' כג.]

ובשו"ת רבבות אפרים (ח"ב סימן נה) כתב בשם הרב אביגדור מילר, וז"ל אם איש מוכנע [נדצ"ל משוכנע] דעישון הוא סכנה אז לו אסור לעשן עכ"ל.

דעת רשז"א לא ברורה. במקום אחד (לב אברהם ח"ב עמ' יז הובא בספר נשמת אברהם שם ואסיא שם) כתב שאין לקבוע איסור על העישון אלא רק דין ראוי שלא לעשן והטעם שבדברי הרמב"ם הזכר כמה מיני מאכל שהם רעים ביותר לגוף כמו סם המות ואפ"ה לא כתב הרמב"ם לשון איסור בזה, אבל בהסכמתו לספר פאר תחת אפר כתב "ומודיע אני בזה שמעולם לא הצטרפתי לדעת המתירים את העישון גם בזמנינו". וע"ע ספר הליכות שלמה (הל' תפלה עמ' רלב) דלאחר שנודעה דעת הרופאים שהעישון מזיק לבריאות האדם לא ראה הרשז"א את העישון בעין יפה כלל.

[ובספר אסיא (שם) העירו על ראייתו מדברי הרמב"ם, וז"ל אכן מתוך הנימוק משמע האיסור עם השתנות ידע הרפואי שכן כיום אין שום ספק שסכנת העישון עולה אלפי מונים על הנוקים הבאים מאותם מאכלים לא בריאים שאליהם התייחס הרמב"ם עכ"ל.]

ומכון "ובחרת בחיים" הוציאו דף "לקט דברי הפוסקים בענין עישון סיגריות", ואעתיק ממה שראיתי שם שלא הובא לעיל. דעת הרב אהרן קמלר (הובא במכתב של הרב יחיאל יצחק פאר), וז"ל כשלראשונה נתפרסם המידע אודות הסכנות הכרוכות בעישון שאלתי את מו"ר הגר"א קומלר אם מותר לעשן והשיב שהוא איסור דאורייתא עכ"ל.

Rabbi Sorscher

שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן עה סעיף ב

שער של אשה שדרכה לכסותו אסור לקרות כנגדו. הגה: אפי' אשתו, אבל בתולות שדרכן לילך פרועות הראש, מותר. הגה: וה"ה השערות של נשים שרגילין לצאת חוץ לצמתן (ב"י בשם הרשב"א) וכ"ש שער נכרית, אפי' דרכה לכסות. הגהות אלפסי החדשים.

מגן אברהם סימן עה ס"ק ה

וכ"ש שער נכרי' וכו'. כצ"ל וכ"ה בש"ע ד"ו וכ"כ בש"ג דמותר לכתחלה כדאיתא במשנה פ"ו דשבת יוצאה אשה בחוטי שער וכו' דלא כבאר שבע שחולק עליו והאריך בסוף ספרו בדברים דחיים עסי' ש"ג ס"ד:

משנה ברורה סימן עה ס"ק טו

שער נכרית - קרי נכרית להשער שנחתך ואינו דבוק לבשרה וס"ל דע"ז לא אחז"ל שער באשה ערוה וגם מותר לגלותה ואין בה משום פריעת הראש, ויש חולקין ואומרים דאף בפיאה נכרית שייך שער באשה ערוה ואיסור פריעת ראש וכתב הפמ"ג דבמדינות שיוצאין הנשים בפיאה נכרית מגולה יש להם לסמוך על השו"ע ומשמע מיניה שם דאפילו שער של עצמה שנחתך ואח"כ חברה לראשה ג"כ יש להקל ובספר מגן גבורים החמיר בזה עי"ש. וכתב עוד שם דאם אין מנהג המקום שילכו הנשים בפאה נכרית בודאי הדין עם המחמירין בזה משום מראית העין עי"ש:

סימן י"ח

אוצר החכמה

גרסינן בנזיר פרק מי שאמר (כח, ב), ותנא קמא אמר לך אפשר בפאה נכרית וכו'. מצאתי כתוב שם בגליון וז"ל, נראה לי מכאן היתר לשערות שהנשים נשואות נותנות בראשיהן יהושע בעז²⁴, עכ"ל. וכן כתב זה החכם הנזכר בשלטי הגבורים שלו בפרק במה אשה יוצאה (שבת כט, א מדפי הרי"ף) אמתניתין (שם סד, ב) יוצאה אשה בכבול ובפאה נכרית בחצר וז"ל, נלע"ד להביא ראיה וסמך לנשים היוצאות בכסוי שערות שלהן כשהן נשואות אבל במקום קליעת שערן נושאות שערות חברותיהן שקורין קרינאל"ו בלע"ז מההיא דשנינו בפרק במה אשה יוצאה דף ס"ד שהאשה יוצאת בפאה נכרית בשבת, ופירשו המפרשים כי פאה היא מגבעת ידבקו בו שער נאה הרבה ותשים אותו האשה על ראשה כדי שתתקשט בשער, והתם באשה נשואה מיירי מתניתין מדקאמר בגמרא דהטעם משום שלא תתגנה על בעלה, הרי דבנשואה מיירי, והאי פאה נכרית הוי ממש כעין אלו הקרינאל"ל, ומשמע להדיא שמוותרות בנות ישראל להתקשט בהן דשער באשה ערוה דקאמר לא הוי אלא בשער

הדבוק לבשרה ממש ונראה גם כשר עם השיער וכו', עד ואין לומר שהיו משימות צעיף או מידי על הפאות נכרית, דאם כן מאי אהני ההוא קשוט הרי כל עצמו של אותו קשוט לא הוי אלא בשביל שתראה בעלת שער, אלא פשיטא דמיירי שהולכות בשערות מגולות, עכ"ל²⁵.

ואני מצאתי כתוב בכתיבת יד הרב המובהק מהר"ר יהודה ז"ל קצנאילנבוגין שכתב עליו, לא זה הדרך ולא זו העיר שהנחילו לנו אבותינו חכמי המשנה והגמרא והמפרשים והפוסקים ז"ל, מפני שהדבר פשוט הרבה יותר מביעתא בכותחא דמה ששנו היתר להתקשט ולצאת בפאה נכרית בכלי גמרא, מיירי דוקא בפאה נכרית מכוסה תחת השבכה ועל ראשה רדיד כמו השערות הדבוקות לבשרה ממש, כי לא היו רגילות בפאה נכרית אלא דוקא הנשים שהיה שערן מועט וכדי שלא ירגישו בעליהן במיעוט שערן שהוא ניזול לנשים, היו רגילות לקשור בשערן פאה נכרית כדי שתראה בעלת שער הרבה, אבל הנשים שהיה שערן הרבה לא היו רגילות בה כלל כדמוכח בהדיא בנזיר פרק מי שאמר בשמעתין, ותנא קמא אמר לך אפשר בפאה נכרית כו' שהבאתי לעיל דוק ותשכח. וכן

24. לפנינו כמעט שינוי לשון, והחיתום מוסגר. ובדפוס וילנא הובא שרבינו חולק והאריך לאסור ודחה הראיה בשתי ידיים.

25. עיי' בנדון התשובה רמ"א או"ח סי' ע"ה ס"ב ובדרכי משה או"ח סי' ש"ג סק"ז ע"ש, ובמג"א שם שהביא דברי השה"ג, וכתב עליו הנפק, וסיים, ודלא כהבאר שבע שהאריך לדחותו בדברים דחויים. ע"ש. והמשנ"ב שם ס"ק ט"ו בשם הפמ"ג, ברכי יוסף או"ח סי' ש"ג סק"ב, ועיי' שאילת יעב"ץ ח"א סימן ט', ח"ב סימן ז', לחם שמים שבת פ"ו מ"ה, מור וקציעה סימן ע"ה, תשובה מאהבה ח"א סימן מ"ז ומ"ז, ישועות יעקב אה"ע סי' כ"א בתשובת נכד המחבר, עצי ארזים סי' כ"א סק"ב, בית יצחק או"ח סי' ט"ז, שנות חיים סי' שט"ז, מגן גבורים או"ח סימן ע"א, מהרי"ל דסקין קו"א סי' ר"ג, לחמי תודה דרוש לז' אדר תקס"ו, דברי חיים ח"ב יו"ד סימן ג"ט, מהר"ץ חיות תשובה סימן נ"ג. שדי חמד אסיפת דינים מערכה ד' אות ג'. דברי יציב יו"ד סימן נ"ה.

ישראל שלא יצאו בפרוע ראש וכו', והלא הרבה דברים אסרו חכמים לנשים מפני מראית העין.

ועוד דהא כתב הרמב"ם בפכ"ד מהלכות אישות (הלכה י"ב) ואיזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל יוצאה לשוק או למבוי מפולש וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים אע"פ ששערה מכוסה במטפחת כו'. והטור אבן העזר בסימן קט"ו אחר שכתב ואיזו היא דת יהודית יוצאה וראשה פרוע, אפילו אין פרוע לגמרי אלא קלתה בראשה כיון שאינה מכוסה בצעיף כו', חזר וכתב בשם הרמב"ם, אע"פ שמכוסה במטפחת כיון שאין עליה רדיד ככל הנשים כו'. ואיכא למידק מאי חידוש איכא בדברי הרמב"ם האלה טפי מבדברי הטור גופיה המוקדמים. ועל הרמב"ם גופיה איכא למידק למה כתב מטפחת במקום קלתה הנזכר בגמרא (כתובות ס"ט) שפירושו סל. ונ"ל דהרמב"ם בא לאשמועין חידוש זה דלא מיבעיא דלא סגי בקלתה לחוד שאינו מכסה לגמרי השערות שהרי הוא חלול בכמה מקומות לפי שאינן קלועין יפה כמו שכתב בהדיא בעל תרומת הדשן בסימן י', אלא אע"פ שמכוסה במטפחת שהוא מכסה לגמרי השערות, אפילו הכי לא סגי. וכבר אפשר לומר דמטפחת דקאמר הרמב"ם ר"ל דעביד ביחוד לכסוי השער, ובא הרמב"ם לאשמועין חידוש זה, דלא מיבעיא דלא סגי בקלתה לחוד שיש בו תרתי לגריעותא חדא דלא עביד ביחוד לכסוי השיער אלא לתת בו פלך ופשתן כדפירש רש"י בפרק

פירש רש"י בהדיא בסוף פרק קמא דערכין (ז, ב ד"ה נהנין²⁶) וכן הערוך (ריש ערך "פאה") ור"ע מברטנורה ז"ל (שכת פ"ו משנה ה'), פאה נכרית רגילים היו נשים ששערן מועט לקשור שיער נשים נכרית לשערן שנראה כמו שהוא שערן, ע"כ. ומדכתבו שנראה כמו שהוא שערן, משמע בהדיא שכל עצמו של אותו קישור של פאה נכרית זו לא הוי אלא בשביל שתראה בעלת שיער הרבה של עצמה הדבוק לבשרה ממש, אם כן בהכרח צריך אתה לומר דכשם דשיער עצמה הדבוק לבשרה ממש מכוסה תחת השבכה ועל ראשה רדיד, כך פאה נכרית זו הקשורה בשיער עצמה היתה מכוסה עמהן תחת השבכה ועל ראשה רדיד. מכמה טעמים שאפרש בסמוך.

ומה שסתר החכם הנזכר סברא זו באמת הבנין באמרו דאם כן מאי מהני ההוא קישוט, הרי כל עצמו של אותו קישוט לא הוי אלא בשביל שתראה בעלת שיער, אלא פשיטא דמיירי שהולכות בשערות מגולות וכו'. נראה מדבריו שהבין מה שאמרו בשביל שתראה בעלת שער, ר"ל שהשערות של פאה נכרית יהיו נראות לחוש עין הרואה להטעות אותו להחזיק הפאה נכרית לשיער עצמה הדבוק לבשרה ממש, רחמנא ליצלן מהאי דעתא, כי איך יעלה על הדעת שיהיה מותר להראות עצמה כעוברת על דת משה, דהא לצאת בשיער עצמה מגולה אסור מן התורה כדאיתא בפרק המדיר (כתובות עב, א) ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב (כמדבר ה, יח) ופרע את ראש האשה ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות

המדיר (שם ע"ב ד"ה קלתה), ועוד שאינו כיסוי מעליא מחמת שהוא מלא נקבים חלולים ואינו יכול לכסות לגמרי השערות, אלא אע"פ שמכוסה במטפחת דעביד ביחוד לכסוי השיער וגם הוא כסוי מעליא שהוא מכסה לגמרי השערות, אפילו הכי לא סגי, משום דשני כסויים גמורים בעינן, ודעבידי ביחוד לכסוי השיער כמטפחת או שבכה והדומה לה, ועל המטפחת רדיד, משום דזהו מנהג יהדות שנהגו בנות ישראל, ולא דוקא נקט הגמרא קלתא.

והשתא היאך יעלה על הדעת שיהא מותר לצאת בפאה נכרית מגולה לחוד טפי ממטפחת דעביד ביחוד לכיסוי השיער וגם הוא מכסה לגמרי השערות. ועוד דאילו היו יוצאות בפאה נכרית מגולה, מה הועילו בתקנתן שלא (תתגנו) [יתגנו] על בעליהן שידעו שיש להן שער מועט, הלא כיון שבעליהן יראו שהולכות בשערות מגולות ידעו בברור שמין אלו שערות עצמה המחוברים בראשה ממש. ואולי חשב החכם הנזכר שהיו רגילות בפאה נכרית כל הנשים הגם ששערן היה הרבה כדי להוסיף קישוט כמו כובע של שער שנושאים אנשים על ראשן, ולא כדפירש רש"י ור"ע והערוך שהבאתי לעיל.

ומה שהביאו לטעות ושבוש זה, הוא הפירוש שכתב הוא בשם המפרשים, פאה נכרית היא מגבעת ידבקו בו שער נאה והרבה ותשים אותו האשה על ראשה כדי שתתקשט בשער עכ"ל. הוא סבר דהאי מגבעת תשים אותו האשה מגולה על ראשה כדי להוסיף קישוט כמו כובע של שיער שנושאים אנשים על ראשן, וזה ודאי לא עלה ולא יעלה על דעת שום בר אוריין, דאם כן מאי קמבעיא ליה לרבי יוסי בר

חנין בפרק חלק (סנהדרין קיב, א) לענין עיד הנדחת פאה נכרית של צדקניות מהו אי כגופה היא וניצול או כמלבושה היא ונשרף, פשיטא כמלבושה היא כיון דעביד להוסיף קישוט בעלמא, דמאי שנא קישוט זה משאר מלבוש שלה של קישוט. מלבד דבנזיר פרק מי שאמר מוכח בהדיא כדפירשו רש"י והערוך כמו שכתבתי לעיל. ועוד דהך פירוש שכתב הוא בשם המפרשים, כבר חקרתיהו ודרשתיהו ומצאתיהו שלא פירש כן אלא הרמב"ם לחוד בפירוש המשנה דשבת בפרק במה אשה יוצאה, והא ודאי דהוא סבר כדפירשו רש"י והערוך כיון שכתב בפ"ט דהלכות שבת (הלכה ז') ולא בפאה של שער שמנחת על ראשה כדי שתראה בעלת שער הרבה. ולשון בעלת שער הרבה משמע שתראה כאילו הפאה נכרית זו הן שער עצמה המחוברים בראשה ממש, ואם כן על כרחך לומר שהיא מכוסה כמו שער עצמה מכח הטעמים שכתבתי לעיל.

ואין להקשות אם לא היו רגילות להשתמש בפאה נכרית אלא דוקא הנשים שהיה שערן מועט כדי שלא ירגישו בעליהן במיעוט שערן שהוא ניזול לנשים, אם כן למה בחרו דוקא בפאה נכרית יותר מבמשי או פשתן וכיוצא בזה. די"ל משום דלפעמים השבכה נעתקת ממקומה או לרפיון קישורה בראשה היא מתרחבת ושער ראשה נראה מעט מחוץ לצמתן, הילכך בחרו בפאה נכרית יותר מבמשי או פשתן כדי שלא ירגישו בעליהן.

ואפילו אי הוה יהבינן ליה להחכם הנזכר טעותיה דמה ששנו היתר להתקשט ולצאת בפאה נכרית בכל הני מקומות הנזכרים מיירי בפאה נכרית מגולה

לגמרי, אפילו הכי אינו יכול להביא ראיה ואפילו זכר לדבר ליכא להחיר לנשים נשואות לצאת בפאה נכרית מגולה בשוק או בחצר דבקעי ביה רבים כמו שעלה על דעת החכם הנזכר, מפני שאפשר לפרש דמה ששנו היתר להתקשט ולצאת בפאה נכרית מיירי דוקא בחצר שאין הרבים בוקעין בו, ואם כן בחנם טרח כל הטורח הזה החכם הנזכר, דהא אפילו בשערות ראשה ממש מגולות מותר לה לילך בחצר שאין הרבים בוקעין בו ואינו אסור אפילו משום דת יהודית דהיינו מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל, כדמוכח בהדיא בפרק המדיר (כתובות שם), אמר ר' אסי א"ר יוחנן קלתה אין בה משום פרוע ראש הוי בה ר' זירא היכא אילימא בשוק דת יהודית היא, ואלא בחצר אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה כו', ופירשו רש"י והתוספות והר"ן אם כן דאמר ר' יוחנן דקלתה אין בה משום פרוע ראש, משמע דבלא קלתה מיהא יש בה משום פרוע ראש, ואם כן כולהו נפקין, שאין אשה נזהרת בחצרה, ומשנינן מחצר לחצר ודרך מבוי דלא שכיחי בה רבים, ע"כ. הרי בהדיא משמע דבחצר שאין הרבים בוקעין בו אפילו אם שערות ראשה ממש פרועות לית לן בה.

ובן משמע בהדיא מדברי הרמב"ם בפכ"א מהלכות איסורי ביאה (הלכה י"ז) ומדברי הטור אבן העזר בסימן כ"א שכתבו וז"ל, לא ילכו בנות ישראל פרועי ראש בשוק אחת פנויה ואחת אשת איש, ע"כ. וכיון שדקדקו לומר בשוק, משמע דוקא בשוק אבל במקום שאין הרבים בוקעין בו לית לן בה, ואפילו משום מנהג צניעות ליכא, דהא לא נחתו לכתוב התם אלא

מנהגי צניעות. ואע"ג שכתב הטור אבן העזר בסימן קט"ו וז"ל, ואיזהו דת יהודית יוצאה וראשה פרוע אפילו אין פרוע לגמרי כו' עד אבל במבוי שאינו מפולש וחצר שאין הרבים בוקעין בו לא תצא, ע"כ. לא תידוק ^{צוצר החסמה} מנייה לא תצא מבעלה על ידי כך הא דבר שאינו הגון מיהא הוי שאין זה מנהג הצניעות כמו שדקדק בית יוסף שם ותמה מזה על הטור, דהא ליתא שהרי הטור גופיה כתב בסימן כ"א דדוקא בשוק לא ילכו בנות ישראל פרוע ראש, דמשמע אבל בחצר שאין הרבים בוקעין בו לית לן בה. וכבר פירשתי דלא נחת התם לכתוב אלא מנהגי צניעות, מה שאין כן בסימן קט"ו לא נחית לכתוב התם אלא כל החלקים שהצא מבעלה בלא כתובה או שלא תצא, הילכך כתב הטור אבל במבוי שאינו מפולש וחצר שאין הרבים בוקעין בו לא תצא, אע"ג דאפילו דבר שאינו הגון נמי לא הוי.

ואין להקשות היאך אפשר לפרש הא דתנן (שבת שם) יוצאה אשה בכבול ובפאה נכרית בחצר, דמיירי דוקא בחצר שאין הרבים בוקעין בו, דהא שתי תשובות בדבר חדא מדיוצאה בכבול הוא אפילו בחצר דבקעי ביה רבים מדקתני ברישא שאינה יוצאה בכבול לרשות הרבים, משמע דלרשות הרבים דוקא הוא דאסור, ממילא דכוותיה פאה נכרית מדכילינין להו בהדי הדדי. ועוד דאם כן ה"ל לפרש דהאי חצר דוקא בדלא בקעי ביה רבים. די"ל דלענין איסור שבת אין הכי נמי דשניהם שוים, אלא דפאה נכרית רכיב עליה איסור ממקום אחר דמשום דת יהודית הוא דאסור לצאת בה לחצר דבקעי ביה רבים. ובהכי ניחא לי הא דלא קתני ברישא ואינה יוצאה בפאה נכרית לרשות הרבים כדקתני בכבול, והוא

הראש אלא אנשים ולא נשים מטעם דנשים עטופות בכל שעה על ראשן בלבנים, הלא הא ליתא שהרי אינם עטופות על ראשן בלבנים רק בשערות שחורים כיון שהולכות בפאה נכרית מגולה. ואדרבא איפכא מסתברא כיון שאינן עטופות על ראשן בלבנים רק בשערות שחורים הם נקראים שחורי הראש טפי מאנשים, אלא מחוורתא כדפירשתי ותו לא מידי²⁷. ע"כ הגה"ה).

ג בהג"ה שלפני זו בשלטי הגבורים (כח, ב מדפי הרי"ף אות א') כתב דברים שאין להם שחר כלל וז"ל, לפי הרא"ש והטור או"ח סימן ש"ג אסורה ילדה לצאת בחוטי שער של זקנה, ומיימוני פ"ט מהלכות שבת מתיר לילדה לצאת בחוטי שער של זקנה, וטעמייהו מבואר כי תלוי פלוגתייהו לפרש כדי נסבא דקאמר גמרא, והר"ן מסכים לפירוש מיימוני, ודוקא בגירסתם היו גורסין כדי נסבא אבל בגרסת ספרים שלנו אין כתוב כדי נסבא, ומדגריס רב אלפס בגרסתו כדי נסבא, אם כן משמע דכדברי מיימוני סבירא ליה, ע"כ הגה"ה. והנה כל מי שלא הוכה בסנורים בעיניו יראה שזה שקר גמור מה שכתב והר"ן מסכים לפירוש מיימוני, שהרי הר"ן פירש כדי נסבא דקאמרה גמרא בחנם ואגב גררא נקטיה, כלומר דאין הכי נמי דלא איצטריך התנא לאשמועינן דלא תצא ילדה בשל זקנה דפשיטא דלא תצא. ופירוש זה מוכרח מלשונו שפירש קודם זה, בשלמא זקנה בשל ילדה שבח הוא לה, וכיון דדרכה בכך, איצטריך לאשמועינן דאסור לצאת משום דזימנין (מחייבי)

משום דלרשות הרבים אפילו בחול אסור משום דהרי דת יהודית רביע עליה. והא דלא פירשה הגמרא דהאי חצר דוקא בדלא בקעי ביה רבים, הוא משום דאין כאן מקומו, דהכא לא איירי אלא לענין איסור שבת ולא מענין דת יהודית. ואפילו אי הוה יהבינן ליה להחכם הנזכר כל טעותיה דמיירי בפאה נכרית מגולה ואפילו בחצר דבקעי ביה רבים, אפילו הכי אינו יכול להביא ראיה ולא אפילו זכר לדבר מהמשנה דשבת שבנה עליה עיקר יסודו, מפני שיש לפרש האי יוצאה אשה בככול ובפאה נכרית בחצר דקאמר, היינו משום לתא דשבת אין כאן איסור, אבל לעולם איסור דת משה ויהודית במקומו עומד, ודרך זה כבושה וסלולה בגמרא וכבר כתבו הרא"ש והר"ן זה הדרך כהוייתו בשבת גופיה במשנה ראשונה דשבת דוק ותשכח.

(הגה"ה, ואני אוסיף נופך משלי להביא ראיה מבוארת ומבוררת שאין להשיב עליה מהא דתנן בנדרים פרק ד' (ל, ב) הנודר משחורי הראש מותר בנשים, שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים. ומפרש בגמרא מאי טעמא אנשים זימנין דמיכסו רישייהו וזימנין דמגלו רישייהו, אבל נשים לעולם מיכסו, ופירש רש"י (ד"ה) אבל נשים לעולם מיכסו, שאינם שחורי הראש ועטופות כל שעה בלבנים, ע"כ. ואם איתא שכל הנשים היו רגילות בפאה נכרית מגולה כדי שתתקשט בשער לחוש עין הדואה כמו שעלה על דעת החכם הנזכר, אם כן קשה היאך אפשר לומר שאין נקראין שחורי

27. עיי' תשובה מאהבה ח"א סימן מ"ח, וע"ע עדות ביהוסף סי' כ"ט, ושו"ת בית יצחק או"ח סימנים יד

עצמו, למה לנו למשכין נפשיה דרב אלפס על חנם. על כן אומר אני לא תאבה לו ולא תשמע אליו כלל ועיקר בכל מה שכתב בשתי הגהות הנזכרים כי הם דברים בטלים הבל הבלים, וכדי שלא יכשל בהם זולתו, על כן עמדנו על מקום טעותו.

סימן י"ט

ביבמות פרק הערל (פב, ב) בשמעתא וסבר רבי יוחנן בדרבנן לא בעיא

רבייה²⁸ והא תניא מקוה כו'. כתב נמוקי יוסף ז"ל, והרמב"ן ז"ל מיקל להתיר ברבייה לחוד באיסורין שאין להם עיקר מן התורה כגון חלת חוצה לארץ, אלא שאפשר לומר דחלת חוץ לארץ טעמא אחרינא הוא מפני שאין איסורה בכל מקום. תדע שלא התירו בשום איסורא דרבנן לבטלו ברוב אלא התם, ובהיא דעצים שנשרו מן הדקל ביו"ט (שבת כט, א, ביצה ד, ב). ומעתה אין לנו ראייה לבטל אפילו איסורין של גויים כגון חלב וחמאה וגבינה בפחות משישים. ומיהו ענין פיתן ובישוליהן כיון שאין איסורן שוה בכל הוא, אפשר דבטל חד בתרי, כן נראה עיקר בעיני וכן הסכים על ידי מורנו הרב ז"ל, וכן הריטב"א, עד כאן לשונו.

ואני נפלאתי הפלא ופלא היאך אפשר להעלות על לב דבר זה דחמאה של גויים אינה בטלה חד בתרי ופיתן ובישוליהן בטלין חד בתרי, דזה הוא יציבא בארעא וגירורא בשמי שמיא²⁹, שהרי פיתן

[מחייכין] עלה, אבל ילדה בשל זקנה גנאי הוא לה, וכיון דלאו אורח ארעא [הוא], לא איצטריך התנא לאשמועינן פשיטא כו'. וזהו ממש כדפירשו הרא"ש והטור דמסקנת הגמרא היא דאסורה ילדה בשל זקנה, ואילו הרמב"ם פירש כדי נסבא, לחנם ובלא אמת נקטיה, דודאי בילדה אין לחוש שמא תראה שגנאי הוי לה כמו שפירש הרב המגיד, וזהו להיפך ממש מפירוש הר"ן, וכן כתב בית יוסף בפשיטות שהר"ן סבר כפירוש הרא"ש והטור ולא כהרמב"ם (פ"ט משבת הלכה ט), ופשוט הוא.

גם מה שכתב ומדגריס רב אלפס בגירסתו כדי נסבא, אם כן משמע דכדברי מיימוני סבירא ליה. אין זה אלא דברי נביאות שקר, שהרי גם הר"ן גריס כדי נסבא ולא סבירא ליה כהרמב"ם כמו שנתבאר. ועוד שהרי כתב דטעמייהו של הטור והרמב"ם ז"ל מבואר כי פלוגתייהו לפרש כדי נסבא דקאמר בגמרא, הרי הוא בעצמו כתב כדי נסבא סובל שני פירושים, אם כן מנא ליה דרב אלפס סבר כמיימוני. ואני אומר אדרבא איפכא מסתברא, דסבר רב אלפס כדברי הרא"ש והר"ן, דאם לא כן אי אפשר דהווי שתקי מלהזכיר דעת הר"ף החולק עליהם כמנהגם. ועוד שהרי קושיא חזקה קשה על פירוש הרמב"ם, והיא היאך שייך לומר דתנא תני שקרא משום אידי וכן לא יעשה. וכבר נתעורר בקושיא זו הכסף משנה ולא מצא לו זכות עד שכתב שנראה בעיניו שגירסא אחרת היתה לו להרמב"ם בגמרא, אם כן די לו להרמב"ם להפקיע את

28. לפנינו הגירסא: ריבויא.

29. כלשון הגמרא עירובין ט, א, יומא מז, א, ב"ק מב, א.

סימן יב

בענין פאה נכרית

עשיק י"א תמוז תשכ"ב.

מע"כ ידידי הנכבד מוהר"ר דוד לאפא שליט"א

הנה בענין פאה נכרית שנשאלתי מרעיתך הרבנית הכבודה תחיה אשר כתר"ה רוצה לידע דעתי בזה. הבטן לע"ד אף שאיכא מאן דחושש לאסור פאה נכרית משום מראית עיין עיין בעטרת זקנים או"ח סימן ע"ה, מ"מ רוב רבותינו וגם מאלו שסומכין עיקרי התורה עליהם מתירים והם הרמ"א שם ובסימן ש"ג בד"מ והמג"א והפמ"ג, וכן משמע גם מהגר"א שסובר כן שלא אסרו בזה משום מראית העין. וכמעט שמוכרח מהגמ' פ' במה אשה שאם איירי דיוצאה בפאה נכרית דוקא במכוסה לא היה שייך לומר דעל שערות זקנה לילדה ניתוש למחכו עלה. הנתעם פשוט שכיון שלא מצינו בגמ' שאסרו אין למילף ממקומות אחרים שאסרו משום מראית עין, דאין למילף חדא מאידך, ולכן נאמר איסור מראית עין ביחוד בכל דבר שאסרו. ובפאה נכרית ודאי הא אין למילף חדא דאין זה איסור לאו אלא איסור עשה דעל האשה להיות צנועה ולכסות ראשה ואין למילף ממה שאסרו בשבת ועוד איסורי לאוין. ועוד משום שברוב הפעמים ניכר שהשערות הם מפאה נכרית, ואף אם אינו ניכר לאנשים שאין מסתכלין כ"כ בנשים עד שיכירו מ"מ לנשים ודאי ניכר ברובא ודובא ואולי גם כולן ניכרות, ולכן בשביל מה שנודמן לפעמים רחוקות שלא ניכר לא אסרו.

וכעין ראייה לזה מהא שמותר להתגלח הזקן במספרים כעין תער ולא אסרו משום מראית העין אף ששם הוא מאיסורי לאוין וגם הם חמש לאוין אלמא דלא בכל דבר אסרו. ואולי הוא נמי משום דברוב הפעמים ניכר להרגילים להתגלח שאינו גלוח דתער, לא אסרו בשביל פעמים רחוקים שלא ניכר, ואף שהם מצוים גם בין אנשים שאין מתגלחין שהם אין מכירין כ"כ מ"מ כיון שלהמתגלחים הוא ניכר כבר הוא כידוע זה לכל דחברך חברא אית ליה וידעו הכל שפלוגי מתגלח במספרים ובסם וכדומה ולא בתער. וא"כ כ"ש באשה שעיקר היא נמצאת בין הנשים שהן מכירות שהיא פאה נכרית שאין לאסור בשביל שיטעו אנשים שאין מכירין זה דנחשב כידוע גם להם. ואף אם היא אשה שמלאכתה בין אנשים נמי כיון שע"פ ניכר לנשים אין לאסור, וממילא אין

לאסור גם כשלא ניכר לפעמים, אף אם היה זה מאיסורי לאוין, וכ"ש שהוא רק מאיסורי עשה שאפשר שליכא כלל איסור מראית עין בזה.

ויש עוד טעם גדול במה שלא אסרו בפאה נכרית, דכיון דידוע לכל שיש ללבוש פאה נכרית שתהיה נדמית כשערות האשה עצמה אין לאסור דמה"ת יחשודה הרואים מרחוק ואלו שאין מסתכלין כ"כ בנשים שהשער הנראה הוא משערות האשה עצמה כיון שהיא מוחזקת לאשה כשרה ויודעין שמקורב ודאי מכירין שאינן שערותיה והרואים אותה בקרוב ומסתכלין הרי ברוב הפעמים יכירו שהיא פאה נכרית, ואין לומר שבמדינתנו זו בזה"ז שנתפרצה שרוב נשים בעה"ר אין מכסות ראשן שלכן יאמרו גם עליה שהיא מהפרוצות בזה, שלכן אף שלא אסרו רבנן אנן יש לאסור, וחדא דאנן אין מחדשין איסור מה שלא אסרו מתחלה בגמ' והגאונים, ועוד הא א"א לחוש שיצא קלקול מזה דלהמכירין אותה לא יהיה שום חשד כיון שיודעין שהיא אשה כשרה, ולהאין מכירין אותה ויאמרו שגם היא מהפרוצות בזה הרי לא ילמדו ממנה יותר משאר הפרוצות שהן הרבה בעה"ר, ולא מצינו שאסרו בכה"ג. וטעם זה הוא גם על מה שלא אסרו לגלח במספרים כעין תער ובסם שנמי כיון שידוע שאפשר לגלח כעין תער בדבר המותר לא יחשדוהו, ואף שנתפרץ בעה"ר שהרבה מגלחין בתער מ"מ אין לאסור עתה מה שלא אסרו מתחלה, וגם להמכירין אותו לא יהיה שום חשד כיון שהוא בחזקת כשרות ולהאין מכירין לא יצא מזה שום קלקול בזה שיחשבו עליו שגם הוא מהעבריינים יותר ממה שנמצאים שאר העבריינים.

ולכן לדינא אין כתר"ה יכול למחות ביד אשתו הרבנית החשובה מללבוש פאה נכרית, שאף אם כתר"ה רוצה להחמיר אינו יכול להטיל חומרותיו עליה שזהו רק דין שלה, וכיון שהיא עושה כדן שהוא כרוב הפוסקים ושגם נראה כמותם, אינו יכול להחמיר עליה אף אם לא תכסה כלל הפאה נכרית, וכ"ש כשרוצה להלביש כובע עליה שיכסה רוב מהפאה נכרית שאין לכתר"ה להקפיד כלל, ואם כתר"ה הוא מהנהיגין להתגלח בסם ומספרים כעין תער ולא חש על עצמו למראית עין שהוא רק מטעמים שבארתי ודאי לא שייך שיחמיר עליה בפאה נכרית שהרי הוא כסותר הנהגת עצמו שאותן הטעמים איכא בזה עוד מכ"ש כדבארתי.

ידידו,

משה פיינשטיין

שקיל בכורה כפי חשבון אחי האם דשקלי עמו כתובת אמם, כי אם כלפי חשבון כל האחים.

ריא אשה האומרת מותר האם הפסידה כתובתה אהע"ז סימן קעח

יש לעיין, אשה האומרת מותר דקיי"ל דנאסרת לבעלה⁴⁸⁴, אם הפסידה כתובתה או לא. ונראה שאבדה⁴⁸⁵. ומ"מ לענין בתולה הנישאת ודאי אין לה כתובה, כיון דקיי"ל⁴⁸⁶ אין חופה לפסולות, הרי עדיין ארוסה היא. וצ"ע.

ריב זינתה ברצון להציל אחרים האם מותרת לבעלה אהע"ז סימן קעח

באיזו תשובות אחרונים⁴⁸⁷ כתבו דאשה שזינתה ברצון למען הציל יהודים מהריגה מותרת לבעלה. ולא נהירא, חדא, דגילוי עריות לא נדחה מפני שפיכות דמים. ועוד, דאף דנדחה, מ"מ אין זה ראייה שמותרת לבעלה, ואדרבה מבואר לענין כאשר אבדתי אבדתי שהולכת להבעל ברצון⁴⁸⁸, והלא היה להצלת כלל ישראל. ואפשר לומר להנך דסברי⁴⁸⁹ לענין לא תעמוד על דם רעך דאם ההצלה ספק ועליו סכנה אינו מחייב, אפשר דה"ה הכא.

אך עיקר דברי המדרש צ"ע, דאף שהיא הולכת אליו מ"מ אין בזה רצון⁴⁹⁰, אך אפשר כיון דאם ישאלוה אם היה עמה לא תשקר הצדקת, ואף שתאמר אונס היה, לא נאמין לה, לדעה דאם נתיחדה אבדה המיגו, משא"כ בכל פעם גם היחוד היה בע"כ, אך לדבר כזה ודאי

אוצר החכמה
מקורות וציטוטים

נקשה, דההליכה אליו היה להצלת כלל ישראל, ופשיטא דמותר להתיחד, ומה חששה בזה, אך אין למדין מן האגדות. ועיין בגמרא (יבמות קג, א)⁴⁹¹ בענין יעל איך נבעלה לסיסרא, ועכ"פ מנ"ל שהיתה מותרת אח"כ לבעלה.

והנה לבעלה כהן ודאי אסורה, דלא עדיף מאונס.

ריג בדברי השלטי גיבורים בהיתר יציאה בשער תלוש אהע"ז סימן קטו

[לסי' קטו סעי' ד'⁴⁹² דין יוצאת וראשה פרוע]

עיין שלטי גבורים פ' במה אשה (שבת כט, א מדה"ר) דבשער תלוש שרי. ונ"ל דדוקא בגונא דניכר לכל שלא נעשה משער של עצמה, אבל בלא"ה ודאי אסור⁴⁹³, כדקיי"ל⁴⁹⁴ לאסור בדם דגים ובכמה דוכתי משום מראית העין⁴⁹⁵. ובפרט לענין איסור ערוה שהוא חשש הרהור. גם בלא"ה י"ל⁴⁹⁶ דשם רק לחצר אמרו ובאינה מעורבת, אבל לרה"ר עדיין מנ"ל.

ריד שבועה בנטילת כתובה במאמין לעד אחד שנסתרה אחר הקינוי דצריך לגרשה אהע"ז סימן קעח

נסתפקנו באמר לו עד אחד שנסתרה אחר הקינוי והוא מאמין לו, דכתב הר"מ (הל' סוטה א, ט) דצריך לגרש, מהו, אם יכול להשביעה קודם שתטול כתובה, [אך בזמן הבית הא כתב החלקת מחוקק (סי' קטו ס"ק לד) דאית ליה תקנה לחזור ולקנא לה, וכ"ש כאן שיכולה להסתר

אצל צדיקים.

492. ז"ל המחבר: איזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל. ואלו הם הדברים שאם עשתה אחת מהם עברה על דת יהודית, יוצאת לשוק או למבוי מפולש או בחצר שהרבים בוקעים בו וראשה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים.

493. כ"כ בחסד לאברהם תניינא אבהע"ז סי' פז.

494. שו"ע יו"ד סו, ט.

495. עי' קריינא דאיגרתא (ח"ב מכתב קכד) מש"כ עפ"ד רבינו.

496. חו"ק ע"ד הש"ג [ולא פי' דבריו, ופשוט]. (הערה מג"א של"ס"א).

484. שו"ע אהע"ז קעח, ג.

485. יעו"י פתחי תשובה (אהע"ז סי' קעח ס"ק ח) דהביא מהרע"א והברית אברהם דהפסידה כתובתה.

486. יעו"י יבמות נו, ב.

487. יעו"י בית שמואל (אהע"ז סי' קעח ס"ק ד) במה שהביא מהמהרי"ק, ובשו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' קיז), וע"ע שו"ת בנין ציון (ח"א סי' קנד-קנה).

488. מגילה טו, א.

489. יעו"י סמ"ע חו"מ סי' תכו ס"ק ב.

490. יעו"י תורת חיים (אהע"ז סי' יא אות ג).

491. איתא התם: 'והא קא מתהניא מעבירה אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי כל טובתן של רשעים רעה היא

עם מי רגלים, רשאי להתפלל לאחר שיפרוס את הוילון שבין שתי המיטות, כל שאינו מריח ריח רע מהם¹⁶.
ז. אין להתפלל כנגד מי נטילת ידים של שחרית יא¹⁸.

הרחקה מערוה

ח. הנוסע בתחבורה ציבורית, ומצוי ביותר שישנן כנגדו נשים שאינן לבושות כראוי¹⁷, לא ידבר בדברי תורה, אלא יהרהר בלבד, ורשאי לעיין בספר ולהרהר בלי

דבר הלכה

יא. ומי נט"י שנשפכו על הרצפה, ינגס ודי צק, ואינו צריך לשפוך עליהם תחלה מים לצטלס¹⁹. וא"ל להקפיד שלא ליטול ידים שחרית לתוך כוור, גם כשיש בו כלי אוכל, שהרי שוטפים את אותם כלים אח"כ²⁰.
יב. וגבול הנואר, מן הדין, הוא מחוליה שניה של הגב, והמוסיפה לוארון תבוא עליה צרכה. זרוע המגולה מהמרפק עד כף היד, מותר לומר דבר שבקדושה כנגדה, אמנם מדרכי הנגיעות נהגו נשים רבות לכסות עד כף היד. גרזים המגיעים עד הצרך בלצד, אינם נחשבים כיסוי כדין, אף אם האשה לבושה בצגד ארוך, מפני שהרבה פעמים מתגלה הרגל בצעה שיושבת, כמו שנראה בחוש, ולכן ראוי להמנע מלבישתן (שיעור צגד אדום האסור לאשה — עיין רמ"א יו"ד סי' קע"ח ס"א וש"ך סק"ג —, הוא כל שמזדקר לעין. ולכן דוגמאות שיש בהם הרבה לצע אדום אין ללבושם, וכ"ש צגד שכולו אדום, שאסור ללבושו. וכל זה צרה"ר, אבל צצית אין קפידא, ומ"מ צימי טומאה יש להמנע מכך).
ופאה נכרית, אע"פ שהתירו לנאת צה, מ"מ חלק ניכר מהפאות המנויות היום, המשונות

י. דאף דצטאר מחינה המפסקת בין הנואה לאדם, דעת המ"צ צסי" פ"ז (צציה"ל ד"ה מותר) דלענין נואה שהיא דאורייתא יש להחמיר דצעינן מחינה מכוחל לכוחל (ומש"כ צמ"צ שם סק"ט צנאה שאחורי המטה, לפ"ז היינו שהוא תחת המטה), מ"מ צנד"ד נראה, דאף שאין לוילון כזה דין של מחינה מותרת, עכ"ז חשיבא ככיסוי, הואיל והוילון נעשה רק לשם הפרדה, והוא כמו צאהל לנוע ונפרד מכל האנשים, והגרף מכוסה מעיני כל הנמצאים בחדר. ואף דמהמבואר צמ"צ סי' שט"ו סק"י דההיתר לעשות צרכיו צפני כחצי הקודש הוא לאו משום מחינה אלא מחמת כיסוי צעלמא, אין להציא רא"י לנד"ד, דהכא לענין חפלה וד"ת הרי כתיב "וכסית" וא"כ אפשר שרק ע"י כיסוי או מחיצות המועילות ע"פ ההלכה הוא דשרי, מ"מ לכאורה מנד השכל ה"ז קיל טפי מנואה המונחת על דבר שגובה עשרה (ורחב ד'), אשר מעיקר הדין אולי מותר אפילו כשרואה צעיניו אם אין ריח רע, כדאיתא צסי" ע"ט, אף שבכיסוי תלה הכתוב דכתיב "וכסית", וכ"ש צאהל (אף שלא ע"פ גדרי ההלכה) לנוע¹⁷.

ארחות הלכה

16. נשמת אברהם ח"ה עמ' ד'. 17. שם. 18. כתבי תלמידים. והוסיף דחמיר טפי ממים אחרונים של סעודה, דזהירי עלמא לסלקם מע"ג השלחן אף שאין זה חיוב והוא רק מנהג נכון (הביאו הכף החיים סי' קפ"א ס"ק ח'). ואילו תפלה נגד מי נט"י של שחרית יש אוסרין מן הדין (כמ"ש השע"ת סי' ד' סק"ח בשם הברכ"י). 19. כתבי תלמידים (אשי ישראל פ"ב הע' ע"ה). 20. תשו' כתי" (ועיין אשי ישראל פ"ב

להוציא בפיו י²¹. אולם המהלך ברחוב מותר אף בדיבור, ואינו צריך לחוש שמא

דבר הלכה

צדצור אסור כנגד ערוה כמו כנגד נואה, אינו צור, דצגמ' שס לא נזכר האיסור אלא לענין קריאת שמע וצרכות, אבל מנלן דאסור גם בתלמוד תורה, אולם צגמ"א הנ"ל כתב להדיא שאסור גם צד"ת, ול"ע, ועיין צס' מסלות הצרול עמ"ס שצח שס, ועיין גם צס' עמק הלכה (להג"ר זאב וואלף הלוי אצד"ק זעטיל, וילנא חר"ו) סי' כ"ז שהאריך להוכיח שאין איסור צדצרי תורה נגד ערוה, פרט לקריאת שמע וצרכות, ועי"ש מה שכתב צנאור הסוגיא²³ ²⁴.

צורתן וצצליטתן, אין הימר ללוצשן, כי הן נוגדות לגמרי את רוח הנניעות. וכלל דמלחא שאין זה מדרך הנניעות שיהא המראה דומה לפנויה, אלא צריך שיהא ניכר בקלות שאין זה שער טצעי²². יג. שהרי מותר להרהר כנגד ערוה, כמפורש צגמ' שצח ק"נ ע"א, וכ"כ צגמ"א סי' פ"ה סק"ב, ועי"ש צדגול מרצנה שרק לצאת ידי צרכה וכדו' הוא דצעינן שגס יהא ראוי לדיבור, עי"ש היטב, וכן הוא צמ"צ סי' ע"ה סק"ט (וצאמת ענש דין זה שללמוד תורה

ארחות הלכה

הע' ע"ב). 21. תשו' כת"י. 22. מלבושי כבוד עמ' כ"ב. ל"ב. ל"ג. נ"ה. ס"ח (ע"פ תשו' כת"י) ורשימות. וע"ע הליכות בת ישראל פ"ד הע' כ"ה. ובמכתב תשובה לרב אחד בחו"ל כתב רבנו: א — "זרוע" מה שנוגע לצניעות כולל גם את המרפק, ואין לסמוך כלל על המקילים (אף שלדברים אחרים לא כולל את המרפק). וגם טוב ויפה לכסות עוד מעט מהיד. ב — בנוגע ל"בית הצואר", אפשר להקל עד העצם אם כך מנהג המקום. ג — לענין "שוק", ידוע שיש סוברים שזה רק הירך, אבל רבו החולקים על זה, ולכן ודאי צריכים להקפיד לא לצאת לרחוב בלי גרבים, אבל אין לגעור במקום שההמון הפשוט לא מקפיד על כך. אך אין להתחשב כלל עם מנהג נשים שאינן זהירות במה שפשוט ואסור לכל הדעות. יתן זה שתצליחו לקיים את הסור מרע, וגם תזכו שתצליחו להוסיף עוד להשפיע שיתנהגו טוב ויפה כמנהג הצנועות, עכ"ל. אך במקומותינו שהמנהג לכסות הרגלים בגרבים, הורה רבנו דמודים כל הפוסקים שהם נחשבות כמקומות החייבים בכיסוי ברה"ר, דלא נחלקו אלא אם להחשיב מכף הרגל ועד הברך כמקומות המכוסים בעצם (כמו למעלה מהברך). דבזה לא מהני מנהג כולם ללכת בלי כיסוי להתירו, או דלא חשיב כמקומות המכוסים בעצם ומהני מנהג כולם להתירו, אולם במקומות שנהגו כולם לכסותו כו"ע מודו דאיכא חובת כיסוי ברה"ר (— ולענין הכיסוי בהיותה בביתה, ראה בספר הליכות בת ישראל פ"ד הע' כ"ח שכתב לו רבנו וז"ל: "מן הדין אפשר להקל לאשה הנמצאת בביתה במשך היום ואינה יוצאת לרחוב, שאינה חייבת לגרוב גרבים, וגם נראה שאשה נדה אינה צריכה לגרוב גרבים בפני בעלה — ופשוט דהיינו בלבושה עכ"פ שמלה באורך שהוא ע"פ גדרי הלכות צניעות". עכ"ל). ונמצא דעי"ז שנהגו לכסות כל הרגל אין יוצאים ידי חובת כיסוי בגרבים שקופים. ומ"מ לענין שיעור עובי הגרבים, נהי דלהמחייבים כיסוי מדינא בעינן שלא יראו אפילו במקצת, מ"מ כיון דהעיקר לדינא כהמ"ב דאין מקום זה חייב בכיסוי מעיקר הדין, סגי בכיסוי דלא מתחזיא להדיא. ובדורנו שהפרוץ מרובה על העומד, ראוי לכל החרדים לדבר ד' להזהר בזה, והוא משמרת והיכר גדול להפרישה ולהבדילה מאינשי דלא מעלי (ס' הנ"ל עמ' כ"א, ס'). 23. אך עי"ש בסוף דבריו, שכתב דבמרדכי פ' מי שמתו כתב להדיא בשם הר"א ממיץ "הילכך אסור לומר דבר שבקדושה נגד קול של אשה, ובעוונותינו, ועת לעשות לד' הפרו תורתך, הילכך אין אנו נוהרים מללמוד נגד קול שיר של נשים", הנזה מבואר דאסור גם בד"ת, ולכן לכתחלה יש להזהר כדברי המרדכי, עי"ש. 24. חיי' כת"י עמ"ס שבת ק"נ ע"א.

חתם סופר אורח חיים סימן עה סעיף ב

(מג"א ס"ק ה) בדברים דחויים. נ"ב, המעיין בספר באר שבע בפנים יראה כי סוף דבריו נכונים, והמה בשם הגאון מו"ה (יחזקאל) [יהודה] קאצינעלינבויגין, והוא הוסיף ראייה מנדרים דף מ"ח ע"ב גבי שחורי ראש. וכן העלה מהר"י יעב"ץ [שאלת יעב"ץ] חלק א' סימן ט' וחלק ב' סימן ז' ח' לאסור, וכתב האי דנזיר דף כ"ח ע"ב מיירי בחצירה וביתה ולא ברשות הרבים, והאי דיוצאה אשה בחוטי שער היינו שלא במקום שער כגון בפדחתה ואחוריה דהוי כשאר תכשיטין, אבל פאה נכרית לא עדיף מקלתה דאסור כדאיתא בפרק המדיר:

מור וקציעה סימן עה

[עג ב] שם. ושער של אשה שדרכה לכסותו. נ"ל שצריך לומר דלאו דווקא שער, דהוא הדין אפילו קלתה אית בה משום פריעת ראש ברשות הרבים (עיין אה"ע סי' קט"ו) ובמבוי. ודאי לגבי בעלה לית לן בה, דכיון דשריא בביתה הוי ליה אורחיה בהכי ולא מטריד. אבל גבי אחריני כיון דאסורה משום פריצותא דמי לטפח באשה, ודכוותיה כל שדרכה לכסותו, דאית ביה משום לתא דטרדת היצר דאסור לק"ש ביחוד. כך נ"ל שהוא הדין בפאה נכרית אף על גב דלגבי בעלה לא הוי ערוה מטעם הנ"ל (וכן כתבתי בתשובה (עיין שאלת יעב"ץ סי' ט') ועיין שם פשר דבר בעז"ה. ובעת שכתבתי אותה תשובה קצרה לא היה לי ספר באר שבע, שזכני הי"ת בו אחר זמן רב ומצאתי שתהלה לאל שכוונתי לדעת הגדול מהר"י פדואה, ועיין עוד שתי תשובות בדבר (בכ"י) בשאלת יעב"ץ ח"ב (סי' ז' ח') מכל מקום לאחרים אסור לקרות ק"ש כנגדה.

ואפשר לומר, שגם דעת בעל הגה דש"ע כך היא שלא התירה משום ראיית ערוה אלא לבעלה. ועיין בתשובה הנ"ל כי גם לא כל פאה נכרית שוה, כמו לענין פריעת ראש, ע"ש. ובמג"א [ס"ק ה] הבין דפשיטא ליה לבעל הגה דה"ה לענין פריעת ראש דשרי לה לגמרי. ולא היא אלא כמ"ש, תדע דהא לא מייתי לה באה"ע, לא בסי' כ"א ולא בסי' קט"ו.

ונפלאתי מאד במג"א, כמה רב גובריה דדחי לגברא רבה בגילא דחיטתא ובמילי דכדי, שרא ליה מריה דאזיל בתר אפכא בלי שום ריח ראייה והוכחה כל עקר, ואינו אלא מראה מקום הוא לו לא לעזר ולא להועיל, רק מקולו יגיד לו, שבקיה לחסידותיה. ודברי הרב הגדול מהר"י פדואה שהביאם בבאר שבע בענין זה יש בהם טעם כעקר לא דחויים אבל שרירין וקיימין, וכמו שכוונתי יפה לדעתו בתשובתי הנ"ל ומנה לא נזוע ולא נטה שמאל וימין.

ולענין פריעת ראש דבתולה, עמ"א שנדחק בסתירה שבין המשנה דרפ"ב דכתובות ודפ"ז שם (מ"ז), וכן נתקשו בו האחרונים באה"ע (סי' כ"א). אמנם לענ"ד כולם שגו בהבנת המשנה, כמ"ש שם [ריש פ"ב] בלח"ש בס"ד והוא דבר ברור בלי שום דוחק ופקפוק, וקיימתי כל דברי חכמים, דודאי דעת ר"מ אמת שאין חלוק באסור פריעת ראש שגם הבתולות בכלל. מיהו דווקא בלי קלתה ובלי שום כסוי, אבל קלתה מדת יהודית היא בנשואה בלבד. אכן בפנויה בתולה אין שום איסור כלל אלא התר גמור. וכך נאה להן להיות

להן הכר שעומדות להנשא ואינה רשאה לנוול עצמה להיות עטופה כאבלה, אלא קלועה ככלה ויע"ש בהוכחות נכונות.

נמצינו למדין לעניננו שגם הבתולות כשהולכות פרועות ראש גלוי לגמרי בלי שום מכסה עליו ודאי הוי נמי ערוה, ואין לחלק בשער אשה לענין זה, אלא דווקא במה שנראה ממנו מתחת כפה שבראשה ורדיד שעליה חוץ לצמתה הוא דשרי כמו באשה, הבו דלא לוסף, ואין חלוק בין אשה לאשה, נשואה ופנויה ובתולה כולן שוות בענין. זהו הנכון והמחזור בס"ד.

שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן ט

שאלה פאה נכרית מהו משום פריעת ראש באשה.

תשובה מצאתי בגמרא דנזיר (כ"ח) נדפס בגליון ז"ל נ"ל היתר מכאן לשערות שנשים נשואות נותנות בראשיהם יהושע בועז עכ"ל. ולא נהירא לי היתר זה ולא ידענא מאי דעתיה אי בבית וחצר ודאי שרי דלא גרע מקלתה. ולדעת התו' אפי' בשערה שרי. דאל"כ לא הנחת לבת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה. וכ"ש פאה נכרית. ואי בר"ה = ברשות הרבים = ותחת קישוריה. נמי פשיטא. אלא ודאי לר"ה ובגלוי למעלה מקישוריה איירי דשרי. ואיני רואה מהיכן למד פשיטות היתר זה ומהיכא דייק. אי מדאמרינן הכא אפשר בפאה נכרית. מנ"ל דבר"ה מיירי. ותדע דעל כרחך לא קמיירי בהכי. דהא לא אתינן להכי. אלא משום דלא מצי בעל למימר אי אפשי באשה מגולחת. וא"כ לר' מאיר אטו בשערה מי איכא למימר דשריא למיפק ביה לר"ה הא פריעת הראש דאורייתא. אלא ודאי ה"פ דאשה מגולחת היא נמאסת קצת לבעלה מפני שלפעמים בביתה שאינה יכולה להזהר כל כך מגילוי שערה. כשראשה נגלה ונראית קרחת. היא מתגנה עליו. לפי שהשער נוי הוא לאשה כדבר הכתוב בשיר השירים. ולזה קאמר ת"ק דאפשר לה לעשות תקנה לזה. שלא תתגנה על בעלה ע"י קרחותה ולעולם בשוק יש איסור אפי' בפאה נכרית בגלוי. וכן עיקר לענ"ד דלא עדיפא פאה נכרית מקלתה. דבשוק אסור' ממדת יהודית כדאי' בהמדיה.

והיינו דתנינן בבמה אשה יוצאת בכבול ובפאה נכרית לחצר. וברישא דבכבול לר"ה לא תצא. לא תנן התם פאה נכרית. משום דבלא"ה אסירא בה בר"ה. לא אצטריך לאשמועין דלא תצא בה בשבת. אלא בסיפא דבחצר מותרת. צריכא למימר דאבל בחצר שריא ואפי' בשבת ודוק. ואף על פי שהתו' לא כתבו כן שם עמ"ש בס"ד בפ"י המשנה לשם.

ומ"מ נ"ל לחלק דאף למאי דכתיבנא לאיסורא. אינו אלא בפאה נכרית הנתונה בגובה הראש במקום שער. דשייך ביה משום פריעת הראש כדפרישנא. אבל בנתונה למטה מן השבכה על פדחתה ובצדעים. במקום שכלים שערותיה לית לן בה. דלא הוי אלא כשאר תכשיטין שבחוץ הנלע"ד יעבץ ס"ט.

ולכך מותר בהם וז"ב, שוב האיר ד' עינינו בתוס' ישנים שם שכתבו דקטנים לעולם מיגלו דאפי' נקבות כל זמן שאינם נשואות רגילות בגילוי ראש ואינם נקראים שחורי הראש ע"ש, והוא הדבר אשר דברנו ושמחנו, עכ"פ מבואר בתוס' ישנים דפנויות בתולות מותרות בגילוי ראש וכמ"ש וכן משמע מירושלמי פ"ב דכתובות הלכה א' דמקשה וראשה פרוע וחש לומר שמא בתולה מן הנשואין היא זאת אומרת בתולה מן הנשואין אינה יוצאה וראשה פרועה משמע דדוקא נשואות אין יוצאות וראשה פרועה אבל בתולות יוצאות, אמנם אין רא' דיש לומר דשם אין הפירוש דאין רגילות לצאת וראשה פרוע משום שנשאת ואסורה רק דהירושלמי מקשה מאי ראייה מראשה פרועה דבתולה נשאת ויש לה מאתים דלמ' בתולה מן הנשואין הוא וכתובתן מנה ע"ז אמר דבתולה מן הנשואין לא היו רגילין לצאת בהינומא וראשה פרוע לחופה כמנהג הבתולות ושפיר הוא ראייה, שוב ראינו לשארנו בהגהות דגול מרבכה שם באהע"ז שהביא מדברי הירושלמי ראייה זו ולפע"ד יש לדחות כמ"ש והן נסתר מחמתו גם ראייה שני' דבעולה אסורה לצאת בגילוי ראש דאל"כ ניחוש שמא בעולה הוא, ולפמ"ש א"ש דבעולה אין מנהג להוציאה בהינומא וראשה פרועה ואי לא ידעו אם הוא זינתה א"כ ממילא אין ראייה דמסתמא יצאה בשערותי' ולא גלתה על עונה ואי ידעי לא היו עושין לה כמנהג הבתולות:

ג וכו"ש שיער נכריו, כתב המ"א וכ"כ בשה"ג דמותר לכתחלה כדאית' במשנה פ"ו דשבת דיוצאה אשה בחוטי שיער וכו', דלא כבאר שבע שחולק עליו בספרו בדברי דיתוי והנה סתם הדברים ולא ביאר ולא ידענו מה חרה אפו בו ועל כן נרחיב הדיבור בזה, בש"ס נזיר דף כ"ח ב' ות"ק אמר לך אפשר כפיאה נכריות וכתב בעין משפט שם דנראה לו היתר מכאן לשערות שהנשים נשואות נושאות בראשיהן, יהושע בועז ובשה"ג שלו הביא פ' כמה אשה עוד ראייה מהא דאמרו יוצאה אשה בכבול ופיאה נכריות בחצר דמכאן ראייה לנשים שיוצאות בכיסוי שיער שלהם ובמקום קליעת שערן נותנות שערות' חברותיהן

ממשנה דיוצאת בהינומא וכ"כ בשטמ"ק ריש פ"ב דכתובות דראשה פרועה היינו מגולה ודוקא פנוי' אבל נשואות אסורות מקרא דופרע ראש האשה ע"ש שכתב כן בשם ליקוטי הגאונים, וראינו בשו"ת הגאון מהר"י הלוי ז"ל אחי הט"ז סי' ט' שהביא רא' דארוסה אסורה בגילוי ראש דהרי אמרינן דארוסה אינה שותות משום דכתיב מבלעדי אישך מי שקדמה שכיבת בעל לבועל יצא זה שקדמה שכיבת בועל ולמה לי קרא והלא כתיב ופרע ראש האשה ובארוסה לא שייך זאת, ואין לומר דופרע לא קאי על ארוסה רק על נשואה א"כ גם מבלעדי אישך נמי נימא דוקא בנשואה וע"כ דאסורה ע"ש, ובאמת לפמ"ש ופרע ראש האשה דסוטה מיירי בקליעת שיער כפרש"י ושפיר מקיים אף בארוסה, ובלא"ה לא קשה דבשלמא מבלעדי אישך הוא פרט בענין גופי' שפיר ממעטינן ארוסה אבל ופרע ראש האשה הוא במעשה הסוטה כדי לנוולה כדאמרו היא קשטה עצמה וכו' א"כ בארוסה דלא שייך ניוויל זה מקיים בשאר ניוויל ואין קפידא בזה וז"ב, אמנם אי קשיא הא קשיא הא דאמרו בנדרים דף ל"א הנודר משחורי הראש מותר בנשים וקטנים ואסור בקרחים ובעלי שיבות ומפרש הש"ס דלא קאמר מבעלי שיער ופרשו רש"י והר"ן שם דאילו אמר מבעלי שיער הוה משמע שיש להם עכשיו שערות משא"כ אם אמר משחורי הראש משמע אף שאינם עתה בעלי שיער רק שהיה להם קודם לכן, ולפ"ז יקשה גם נשים אמאי מותר בהם הא הי' להם שיער קודם לכן דמותרין לילך בשיער בגלוי ראש רק שאין להם עתה מפני שהם נשואות והוה כמו קרחים ובעלי שיבות והוא קושיא נפלאה, והנראה בזה דהרי הא דמותר בקטנים אמרינן שם כיון דלעולם מיגלו וביאור הענין דאנשים זימנין דמכסי זומנין דמגלי וא"א לתאר אותם לא במכוסו ראש ולא במגולה ראש ולכך קראן שחורי הראש אבל קטנים דלעולם מיגלו היה לו לומר ממגולי הראש, ולפ"ז בנשים ממ"נ בעודן בתולות לעולם מגולות ובנשואות לעולם מכוסות וא"כ למה תיאר אותם בשחורי הראש הא עליהם נופל שפיר שם התואר מגולי ראש או מכוסו ראש

אבל לא בפואה נכריות ומה ראי' הוא לר"ה דהתורה אוסרתה שפיר אסור אף בפואה נכריות, אמנם יש לומר דשפיר איכא ראי' משם דאף בר"ה שרי דאל"כ אמאי אמרו דמותר בחצר לצאת בשבת משום שלא תתגנה על בעלה תיפוק ל'י דבלא"ה אין לאסור בחצר משום גזירה שמא תצא בה לר"ה כיון דלר"ה בלא"ה אסור לצא' משו' פריעת ראש בכה"ג לא גזרינן דהוא מלתא דלא שכיחא שתעבור עלי' וכמ"ש הקדמונים בכמה דוכתי' והן נסתר מחמתו מ"ש זקנינו שם לדחות ראייתו דיש לומר דהש"ס לא נקיט רק דמשום שבת מותר אבל לעולם דיש בו איסור משום פריעת ראש, ולפמ"ש א"ש דאי ס"ד דאית ב'י איסורא דפריעת ראש האיך גזרינן משום שמא תצא בהם לר"ה הא לא עבדא איסורא, ולכאורה רצינו לומר ראי' דאסור מהא דהקשו שם אמאי לא תני פואה נכריות בהדי כבול לענין ר"ה דאסור ואם נימא דפואה נכריות אסור א"כ לאו קשיא הוא דא"א למינקט פואה נכריות דבזה בלאו הכי אסור לצאת לר"ה משום דאיסורא דפריעת ראש משוי עלי' כמשא וכמ"ש רש"י בעירובין דף צ"ה ע"ב ד"ה ת"ק ואין ענין לאינך דאין בהם רק איסור דרבנן, אך אדרבא מקושיות התוספות ותירוצם שם נראה להיפך, אבל על כל פנים ראיית הש"ג ראי' ובלא"ה הא דעת הסמ"ג וכן הסכים הש"ג פ' המדיר דאפי' בחצר שאין רבים בוקעין בו אסור וע' בב"ש סי' קט"ו ס"ק ט' וגם גוף דבריו לחוש בפואה נכריות משום מראית העין לפע"ד ברבים שנהגו כן לא שייך מראית העין דלא חשידי וע' ביו"ד סי' קמ"א סעיף ד' בהג"ה וכ"ש בזה דכל הנשים נהגו כן האיך אפשר דכולהו יעברו על דת משה ויהודית עכ"פ ומכ"ש למאן דסובר דהוא דאורייתא וע"כ ישפטו הכל שהוא פואה נכריות, גם מ"ש דאם יוצאות בפואה נכריות מגולות לא שייך הטעם כדי שלא תתגנה על בעלה כיון דהבעלים רואין שאין השערות של עצמן לפע"ד אינו קושיא דאטו בידיעה תליא מילתא מ"מ קישוט הוא דנראית כאלו הי' לה שיער, ותדע שהרי אמרו בנזיר אפשר בפואה נכריות אף שיודע שתגלח שיערה ולא יכול לומר אי אפשר באשה מגולחת שאין לה

שקורין גרינאל"י בלע"ז שהרי שנינו בשבת דף ס"ד דאשה יוצאת וכו' ופירשו המפורשים דפואה היא מגבעות ידבקו בו שיער נאה הרבה ותשם אותה האשה על ראשה כדי שתתקשט בשיער והתם באשה נשואה מיירי דהרי קאמר בש"ס הטעם כדי שלא תתגנה על בעלה וכו', ואין לומר שהיו משימות צעיף על הפואה נכריות דהרי כל עצמה של אותו הוא כדי שתראה בעלת שיער וע"כ דהולכות בשערות מגולות וכו' ע"ש, וע"ז כתב בב"ש בתשובותיו סי' י"ח בשם זקנינו הגאון מוהר"י קאצינעלין בוגין בהגאון מוהר"ם פרוואה ז"ל שחולק עליו דא"א לומר שהיו הולכות בשערות מגולות דהרי בשיער של עצמן מגולות אסור מה"ת כדאמרו בכתובות דף ע"ב ראשה מגולה דאוריית' הוא וא"כ גם פואה נכריות אסור משום מראית העין, ועוד הרי דעת הרמב"ם ז"ל דאף ששערה מכוסות במטפתת כל שאין עליהם רביד ככל הנשים הוה עוברת על דת יהודית וע"כ דאסור לצאת בפואה נכריות מגולה ע"ש, והנה לכאור' צריך להבין מאי ראי' מייתי מהא דיוצאה לחצר בפואה נכריות הא בחצר ליכא משום פריעת ראש אף בשער' ממש ואף בלא קלתה, אמנם צריך לומר דראייתו הוא כיון דעכ"פ משום דת יהודית איכא אף בחצר כמבואר בש"ע אהע"ז סי' קט"ו סעיף ב' ועיין ב"ש שם ס"ק ט' וא"כ ע"כ מוכח דיש חילוק בין פאה נכריות לשערה דאף בשערה אסור מ"מ בפואה נכריות מותר לגמרי וה"ה בר"ה ג"כ יש חילוק ביניהם, ולפ"ז ממילא א"א לומר בזה דנגזר משום מראית העין כיון דבגוף שערה אין בו אפי' איסור גמור כי אם דת יהודית בלבד שנהגו בעצמן ובכה"ג אין חשש כלל, ובזה מיושב היטב קושיות התוספות בשבת דף נ"ז ע"ב ד"ה אי שהקשו אמאי לא קתני ברישא פואה נכריות בהדי כבול דאין יוצאין בהם לר"ה ולפמ"ש א"ש דבר"ה דאיכא איסור בפריעת ראש מן התורה א"כ אף בפואה נכריות גזרינן משום מראית העין ואסור לצאת בו אף אם אין בו משום משא ולכך לא קתני לה רק בחצר דמותר ודו"ק, אמנם אכתי אין ראיות הש"ג ראי' כלל דבחצר כיון דאין בו רק משום דת יהודית שנהגו בעצמן א"כ ממילא דוקא בשערותיהן עצמן נהגו

לשם שמים בשביל שרא' שנפרץ בעת ההוא וכל כוונתם הי' לדמות לעכו"ם וע"כ ליבהו ליבתה רוח טהרה לעורר מדנים על זה והרבה יש לדבר מזה בזמנינו בעוה"ר וכשם שמצוה לומר וכו' :

סעיף ג ד קול זמר, הרב בעל באר שבע סוף ספרו באר מים חיים סי' ג' הביא ראיה לשיטת הרא"ש ודעימי' דמפרשו קול באשה ערוה היינו לשמוע ולא לענין ק"ש דאם נימא דלענין ק"ש דוקא קאי האיך אמרו בקדושין דף ע' ר"נ אמר לר"י נשדר לן מר שלמא לילתא הכי אמר שמואל קול באשה ערוה והרי שם קאי לשמוע ולא לענין ק"ש ע"ש שסיים מי שדעתו רחבה ישא ברכה מאת ד', ובאמת אי מהא לא קשיא דשאני התם דקול דיבור דמשיב לשאלת שלום גרע טפי כמ"ש הרשב"א בחדושיו לברכות בישוב קושיא זו וע' בב"ש באהע"ז סי' כ"א ס"ק ד' והא"ר כאן דחיק הרבה בישוב קושיא זו והדבר פשוט כמ"ש הרשב"א, אמנם הא קשיא מש"ס סוטה דף מ"ח זמרו גברי וענו נשיא פריצותא זמרו נשיא וענו גברי כאש בנעורת ופרש"י משום דקול באשה ערוה ע"ש והיינו לשמוע ודוחק לומר דשם גרע משום דענו גברי ונותנין דעתם לשמוע, אמנם באמת בלא"ה לא קשיא דודאי אף לדעת המרדכי ודעימי' דקאי לק"ש מי לא מודה דאף לשמוע קול זמר באשה ערוה הוא רק דסובר דסד"א לענין ק"ש לא להוי ערוה משום דצריך לכוין דעת' ומסיר אזנו משמוע וכמ"ש הר"י דבכה"ג יצא ומותר לזה כתב בשם רבינו האי דאפ"ה אסור דא"א שלא יתבלבל דעתו או כמ"ש הל"ח דס"ד דבק"ש מקילין כדי לקיים המצוה וע' במ"א ס"ק א', אבל פשיטא דעיקר מימרא דשמואל הוא בשמיעה וז"ב :

סעיף ד ה ערות קטן, המ"א הקשה ממה דאמרו במגילה דף כ"ד ע"ב קטן פוחח מהו שיקרא בתורה ופירש"י דגדול פוחח הוא דאסור משום דכתיב ולא יראה לך ערות דבר אבל קטן לא הוזהר על כך והקשה דליתסר מדרבנן מידי דהוה אכל עבירות שבתורה ע"ש וכן הקשה בטורי אבן והוסיף דאף למ"ד אין ב"ד

שיער של עצמה כיון דעכ"פ יש לה הקישוט בפיאה נכריות כמו בשיער של עצמה וז"פ, ומ"ש רא"י מסנהדרין דף י"ב דאיבעיא לן בשיער נשים צדקניות מהו לא זכינו להבין כוונתו והמעייין שם ובערכין דף ז' יראה הרא"י מבואר להיפך ורש"י פירש שם בהדיא בערכין ד"ה בפיאה נכריות כפי מה שהגיה בצ"ק דרגילות היו הנשים כששערן מועט לקשור שערות חברותיהן בשערן, ועיקר אבעיא הוא אם הוא כנכסים ושללה הוא או כמלבוש אף שאין עתה עלי' ע"ש, איברא דמדברי רבינו ז"ל פ"ד מעכו"ם הלכה י"ב נראה דאינו חשוב מלבוש אף דמחובר בגופה שהרי כתב שם סתם ושל פיאה נכריות הרי הוא בכלל שללה ואסור ולא חילק דדוקא בתלה בסיבתא אסור אבל במחובר בגופה ניצל בצדקניות וע"כ דלאו מלבוש הוא, הן אמת דדבריו תמוהים דהוא להיפך מדברי הש"ס סנהדרין שם דקאמר בהדיא אי דמחובר בגופה כגופה דמיא, וכאשר השקפנו בזה ראינו כי גם בפ"ד מאבל הלכה כ"א כתב ג"כ דהמת אסור בהנאה חוץ משערה מפני שאינה גופו ושם תמה הכ"מ דבערכין אמרו דוקא בפיאה נכריות דתלי בסיבתא והלח"מ שם הרגיש גם מפ"ד דע"ז ע"ש מה שכתב בזה ובשו"ת הרשב"א חלק א' סי' ש"ל ובתוס' י"ט בערכין שם ובאמת לא קי"ל כן ואף להרמב"ם ז"ל נראה לפע"ד דאין רא"י דניהו דפסק כרנב"י שם אבל בזה לא פליג דמותר לצאת בפיאה נכריות וכך היה מנהגם, ומ"ש הב"ש רא"י מהא דאמרו בנדרים דף ל"א דנשים לעולם מכסו ופרש"י דנשים אין להם שחורי הראש דעטופים כל שעה בלבנים ואם היו רגילין בפיאה נכריות הרי יש להם שחורי הראש, לפע"ד אין רא"י דהוא על גוף שיער שלהם עצמן קא מכווין ולא מה שעושין לתכשיט וע"כ יפה כתב המ"א שאין דברי הב"ש מחוורין ומ"מ זה ודאי אם אין מנהג המקום כן שילכו הנשים בפיאה נכריות ודאי יש לאסור משום מראית העין כמ"ש זקנינו הגאון מוהר"י ז"ל, ואולי הוא גם כן בכלל דת יהודי' ובפרט לקשור בשערן כמו שהיו נוהגות בזמן הש"ס דודאי איכא איסור היכא דאין המנהג כן וגם זקנינו שהאריך בפסק הלז בלי ספק שכוונתו הי'

עצי ארזים אבן העזר הלכות אישות סימן כ כא

קלב

מכרעה הא טמיו מטמא אמת דלפילו פולטת דכתיב גבה אשר יסב איש חזקה ע"א אע"פ שא"י כחץ אכ"ה מטמיה וזה"ל כמילד"י למעט
 מה"ז דטובה ביהא שחוק ועב דאחא למעטוי שקינא לה דרך איברי' ואיכא למישמע מדאילעריך קרא אמת דצפקיר' דבעל חלוי ומוכח
 דמקני' ע"י שחוק וזה"ל קושי' החוס' שם צטוטש"ד למעטוי וכו' ולרצת דלמיר ים זנות לבהמה היאך מפרש מתני' חוקן מקטן ומי שאינו
 איש וכי נאמר דלרצת ל"ל דשמוא' או דר"ה ולפי הכ"ל ח"ש דלמיר' הקס צדה מילת' דכשי"ל ל"י לשמוא' מיציע' ל"י לרצת נעקרה צהרשה
 וילת' שלח צהרשה מהו והיינו שא"י כחץ ועמ"ש הכ"מ צ"ה מה"ז ט דרצת חולק' חל' צדשמוא' וס"ל דמש"ז דקרא ממעטין אינו יורה
 כחץ דעני' רחוי להזיע ח"פ ספיר י"ל שחולק על שמוא' וס"ל דמש"ז דטובה ממעטין שחוק כיון שא"י כחץ ומי שאינו איש דמתני' קאי
 למעטוי שחוק וכדלמיר' צינמות דף ג"ה למ"ד משמע מת צעריח פטור והוא רצת ס"ל דש"ז דכתיב צינ' ח"א אחא למעטוי משמע מת וה"ל
 ו"ל דס"ל דש"ז דטוב' למעטוי שחוק ושמוא' למעמי' דמש"ז לא ממעט' דמש"ז כחץ וה"ל למעטוי שחוק מש"ז דטובה רק אחא לקי' לה
 דרך איברי' וש"ז דח"פ ס"ל למעטוי משמע מתה כוס' ל"ל למ"ד משמע מת חייב ועיין במ"מ פ"א מה"ז סעטת שכתב גם כן דשיך קינתי אפי' צ
 צביאה שאינה נחפרת וכתיב לייש צנה לשון דש"ז דשומרת יבם מקנא לה להפסיד מדמכסתה כחונה ע"כ שאינה נחפרת צנותר למחן דל"ל דצד
 המנוח וכל' לדעתו דהא דתקן במתני' כל' שחזעל ולא חתי' נחפרת עליו לח' היא מתנה לא קאי רק חזנות שאינה נחפרת כלל
 וקאמר דלח' היא מתנה עמה ע"י גלגול אע"ג שהי' סס קינתי וסחיר' גמור' אבל ספיר' מליין למימר דמקנא' לה צעור' וקוקה אע"ג
 שאינ' נחפרת עליו וכל' שכן דיש לומר דמקני' על ידי שחוק אף על גב שאינה נחפרת עליו :
 שוב מלחתי הדבר מפורש בלבוש שכתב ע"י ביהא חצר מת אינ' נחפרת על צעלה מדאוריית' לא מדרבנן וע"כ ל"ל גם כן דס"ל כמ"ש
 חך מ"ש שנאסרה עליו מדרבנן לא ידעתי מהיכן למד כן ואפשר דמשום קושי' ה"ל דלאסור חשה על צעלה חלי' בחיוב מיתה ס"ל
 דמימרא השמואל המקני' ע"י שחוק אינו לא מדרבנן ולא להסקות מים המרי' דכיון שאינו לא מדרבנן אסור לגרום מחיקת המסד רק מקנא'
 לה להפסידה כחונת וכתיב דלמיר' ע"י צד' מקני' להן לא להסקות וכו' א"ס כן מוכח מדמכסתה כחונה ע"כ שאינה נחפרת עליו מדרבנן ומיושב
 גם כן ק' החוס' הנ"ל לרצת דמפרש חוק מי שאינו איש למעטוי שחוק דלא מקנא' לה מדאורייתא ובה דלמיר' שמוא' מקני' היינו מדרבנן
 והש"ס לא ניחא ל"י מפרש כן רק מפרש למעטוי צמה לדין דקיי"ל דאין זנות לבהמה :
 כחצו הרב וכו' : קשה לי א' מטעם זה למה הולך הטור לבחוב דמשמש ערוה מחא טטור לא יוחר נראה כמ"ש הש"ז
 כיו להודיע חומר הדברים ומשפטן והיינו לעני' קבלת חטונה וכו' ספרי' המוס' דעני' חטונה המסקל לכל
 ח' וחי' כפי גודל עונשו :

הי' לק' הצ"ע
 על הטור וגם
 לק' החוס'
 צטוטה

ציבור לשון
 הלבוש

(ה) וכן

סימן כא

בהתרחק מן העריות וכו' ו סעיפים:

א צריך ארבע להתרחק מהנשים שאר טאר ואסור לקרוץ
 בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחר שהערויות ואסור
 לשנותק עמה להקל ראש נגדה (ח) או להביט ביופי' ואפילו
 להריח בבשמי' שעלי' אסור ואסור להסתכל בנשי' שעומדות
 על הכניסה ואסור להסתכל בבגדי צבעוני' של אשה שהיא
 טדיר' אפילו אינם עלי' שסא יבוא להרהר בה פגע אשה בשוק
 אסור להלך אחרי' אלא רץ ומסלק' לצדדי' או לאחרי' ולא
 יעבור בפחת אשה וזונה אפילו ברחוק ר"א וההסתכל אפילו
 באצבע קטנה של אשה ונתבונן להנות טמנה נאלו נסתכל
 בבית החורף (פי' ערוה) שלה ואסור לשמוע קול ערוה או
 לראות שערה והסתבונן לא' טאלו הרברים מני' אותו ט"ס
 ואלו הרברים אסורים גם בח"ל :

ב לא תלבנה בנות ישראל (ג) פרועות ראש בשוק (ג)

אחר פניו' וא' א"א :
ג טוחר להסתכל בפנוי' לברקה אם היא יפה שישאנה בין
 שהיא בחולה או בעולה ולא עוד אלא שראוי לעשות כן
 אבל לא יסתכל בה דרך זנות וע"ז נאמר ברי' נרתי לעיני וטרי'
 אחתבונן על בתולה :

ד טוחר לארס להביט באשתו אע"פ שהיא נדה והיא ערו'
 לו אע"פ שיש לו הנאה בראיית' והואיל והיא טוחרת
 לאח"ז אינו בא בזה ליידי מששול אבל לא ישחוק ולא יקל'
 ראש עמה :

ה אסור להשתטש באשה נלל בין גדולה בין קטנה בין
 שפחה בין ששחררת שטא יבוא לידי הרהור עברה
 באיזה פשוט אטור ברחיצת פניו ידיו ורגליו אפילו לצוק לו ט'
 לרחוץ פניו ידיו ורגליו אפילו אינה נוגעת בו והצעת הטשר'
 בפניו וטויגרה החוס' :

ו הג"ה (ו) ו"א דה"ה צבילה עמה צקערה נמי אסור בכל ערוה
 כמו צאשתו נדה צ"ז סי' קמ"ג) ויש מקילי' בכל'ו דלא
 אסרו דברי' של חיבה לא צאשתו נדה (דש"צ א"ף קמ"ח) וי"א דכ"ז
 אינו אסור רק צמקוס ייחוד אבל צמקוס שרוב צ"א מנויים כגון
 צמרן (ד) מותר לרחוץ מנכריה ספחות וכן נוהגים (מרדכי פ'
 אע"פ צסס הר"ס צ"ג) וי"א דכל שאינו עושה דרך חי' צק כוונתו
 לשם שמים מותר לכן נהגו להקל בצדדים א' (חוס' סוק קיוט')
 ו"א דאין לנהוג אפילו עם אשתו בצדדים של חיבה כגון לעיין
 צרישה אס' לו כיוי' צפני אחרים) (נ"י פ' חוקה הצתיס) :
 אין

סימן א (א) או

להציע ציפיה : הצ"י כתב צסס
 צינו יונה שאסור מדאורייתא
 כדכתיב ולא תחודו וכו' וכן היא צכפרי אחרי לצבסס וז מיונת
 דעני' שנאמר חמר נבל צלצו וכו' ואחרי ענייכס וז זנות כמו צהמ'
 ויאמר שמסון וכו' והצ"ס כתב דדעת הרמב"ם שהוא מדרבנן וליה'
 שהרמב"ם ז"ל עלמו הצי' לשון ספרי הנ"ל צהמ' שלו ומנה לרז
 דלח' חותרו צמנין הנ"ל אלא דס"ל דרש' גמור' ולחו אשמכת' היא
 ומ"ש שמכי' אחוה מכת מרדו' ל"ל משום דה"ל לחו שכללות כמ"ש
 טעם זה גם צנסיס האסוללות שאין מלקי' עליו משום שאין לו סס
 מיוחד וכפי' הלבוש שהוא לחו שכללות או י"ל דה"ל לחו שאין צו
 מעשה וכדלמיר' צסנהדרי' שאני ערים וזמנין הואיל וישנן צדאי'
 ע"ש וזהו ל"ל לייש צלשון הרח"ש צצרכוח אחא דלמיר' סס דף כ"ד
 אר"י טפח צאשה ערוה למחי חילימח ליאסיכחולי צה החר"ש למה
 מנה הכחוב חכשיטי' צצחוץ וכו' לא צאשתו ולק"ש אר ח שוק
 צאשה ערוה חמר שמוא' קול צאשה ערוה אר"ש ער צאשה ערוה
 והרמב"ם צנהלכות ק"ש לא כתב כ"א דין דטפח צאשה ערוה וצאשרי
 דצרי' ס"ל דלא נאמרו צאשתו ולעני' ק"ש אבל מדברי הרח"ש משמע
 דרק קול צאשה לא נאמר לעני' ק"ש אבל שארי דצריס נאמרו גם
 צאשתו לק"ש וכן הטור צח"ח כתב כולן זולת קול ולריך יישצו דמ"ש
 קול ס"ל שלח נאמר לעני' ק"ש ולכפי' הנ"ל יוחד דקשי' להו דמחי
 שאמועי' הקך חמורחי' הרי צריית' ערוכה צכפרי הנ"ל דליכי' איסור
 דלוריית' צהסכללות צערוה אפילו צמקוס גלוי וכ"ס מקומות
 שדיכן לכסוח ח' מוכח דקאי לעני' ק"ש וחפילו צאשתו שאין איסור'
 צהסכללות אבל צקול' צריס לומר דהיא גופה אחא לחמועי'
 דצמכתוין לשמוע איכי' איסור' דלוריית' דצלחו הנ"ל לא חוכר לא
 רחי' אבל צאשתו ולק"ש ליכא איסורא צקול וצכפר צאר צעט שג
 צנה שגנה גדולה שכתב צדל' וחיינה חמיהה גדולה על צינו יונה
 והמדרכי שמפרשי' למימרא דקול צאשה לעני' ק"ש מהא דלמיר'
 צקידושי' ניסדר מר שלמח לילת ח"ל הכי ח"ש קול צאשה ערוה אמת
 דלשמוע קחמ' ולא לעני' ק"ש וכצ"ל צרור דמכתן יחא לו להרח"ש
 לפרש מימר' הנ"ל לעני' שמועה ולא לעני' ק"ש היינו דקאי אף
 לעני' לשמוע ולא לעני' ק"ש לחוד ותין לשון הרח"ש סובל צ"ה פלל
 לא ג"ל חיפכ' דהר"י והמדרכי מפרשי' הקך מימרא דקול כמו שארי
 המימרות דאו ליאסור ההסכללות והשמיעה צאשה אחרת ל"ל
 להשמיענו לא דקאי צאשתו דליח צה איסור הסכללות אכ"ה הוי'
 ערוה לעני' ק"ש ולק"מ מקימוש' הנ"ל אבל הרח"ש ס"ל דשאר
 המימרות דקאי אראי' ע"כ פירוטן לעני' ק"ש ולאסור אפילו
 צאשתו דלאשה אחרת ל"ל צדרייתא ערוכה היא כן לא חמר
 דקול ספיר' י"ל דאיסור השמיעה צאשה אחרת אחא להשמיענו
 אבל לא לעני' ק"ש ולאסור אף צאשתו :

ציבור לשון
 הרח"ש
 צצרכו' וכל
 כ"ס

(ב) פרועות ראש : צס"ס דפוס כפד"מ צינו דף כ"ח כתוב על הגליון ג"ל היחר מכתן לשערות ששי' טווחות וחתות

צראשיהן וכו' עכ"ל והיינו מחא דלמיר' החס מרק עלי' ח' מן דמחי' ח"י להבצר ד"א וכו' חול צחולחת
 העומאה יפר שיכול לומר ח"א צאשה מנוולת רמ"א אף צחולחת הטשרה יפר שיכול לומר ח"א צאשה מגולחת ולמיר' צג' וח"ק סצר
 אפיכר צפאה נכרית ור"מ סצר אידי דוהמת לא ניחא לי' ומדלמיר' איפסר צפ"ל אמת דאשה טווחת צפ"ל ועעה צנה טענת
 גדול

וכן פשתן וקנבוס. שנערכו והרוז מן הקנבוס מותר לחד שס לוי. כדאיחא צפרק צמחא דע"ן: ב השיריים להניח למר ולערב עמהם: ב השיריים והכ"ף. והכ"ף. כתב הר"צ מינים של משי הס. וסיים הרמב"ם מינים של משי הן. והכלך גדל צכרכי הים ומצניחו כחצנית הזהב והוא רך ביותר ודומה למר: אב"א ההם חלק כמו הפשתן והשני יש בו יצשות והוא שער אסורים. דאמי לחלופי צמר ופשמס. ומפני שלא היו מזויין צנייהם לא היו מכירים בהם ואמי לחלופי הלכך אסורים מפני מראית העין. אבל האידנא שהמשי מצי בינינו והכל יודעים ומכירים בו אין אסור שום מין של משי צמר או פשמס. וכן הקנבוס שרי צין צמר צין פשמס שהכל מכירים בו: הפשתן והקנבוס שטרפן זה עם זה. דרוז קנבוס מצטל למיעוט פשתן ש"מ שהיו מכירין בקנבוס. ואולי דלכפי שכתב הרא"ש ז"ל סוף פ"ט דנדה הביאו צטור יורה דעה סי' רנ"ח שאסר לקנבוס עם פשתן באשכנז לפי שלא היה מצי וכו'. כתב הר"צ דהאידנא ר"ל צימיו מצי והכל מכירים בו ושרי והרי הר"צ ז"ל היה שנת ר"ך חה זמן רב אחר הרא"ש ז"ל שזמה שכתב הרא"ש צענין שנת השמטה צפ"ק דע"ז מצואר שעשה חיבורו בשנת ע"ג:

מ אשר הלכות כלאי בגדים נדה רבינו

(דף טא ע"ב)

דשיריים היינו שירא פרנדא וצלהי סוטה (דף מה:): אמרינן משמרב צית המקו צטלו שירא פרנדא וצוכית לצנה פי שאין מזויין. לא שצטלו לגמרי דאמנ צפרק אין עומדין (דף לא). תבר קמיהו זוגיחא חורחא. הלכך יש לחוש למרא העין דמחוך שאינם מזויין ואין צקואין בהן יהיו סבורין שלובש כלאים (ד) ומת זה אסרתי באשכנז שלא לתפור צנדי קנבוס תחת צנדי למר (ט) לפי שאין צנ קנבוס מזויין באשכנז ויהיו סבורין שהוא צנדי פשתן. והאידנא מזויין צנדי מ צנינו והכל מכירין בהן הלכך מותר לתפור צנדי משי תחת צנדי למר וגם חו משי צסרנדל של צמר:

ח הכרים והכסותם אין בהן משום כלאים. לפי שכרים וכסותם עשו לשכינה ואמרינן **ציומא צפרק צא לו** (דף סט:): לא יעו עליך (ט) אבל מותר להציע תחתך אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שנ תכרך עליו יומא. אפילו עשר מצעות זה על זה וכלאים תחתיהם אסור לי עליהם. וכרים וכסותם שהן קשין ואין דרכן ליכרך על צשרו (ז) המי צשאין צשרו טוע צהן (ח) ומפרש צירושלמי דוקא צריקין (ט) וצנתון על ג איצטבא אבל מלא או ריקן (י) ונתון ע"ג מטה אסור. לפי שנכפף תמר ונכרך על צשרו:

ירושלמי (סס ה"א) הרי שהלך צצוק וצמנא לצוש כלאים. תרין אמוראין חד אמר אסור וחד אמר מותר מאן דאסר דבר חורה ומאן דמתיר כדאמר רבי יורא גדול כבוד הבריות שדוחה את המצוה בלא תעשה (ו) שעה אחת. תני (ו) אין מדקדקין לא צמת ולא ככלאים צצית המדרש. ר' יוסי הוה יתיב ומתני והוה תמן מיתא מאן דנפק לא אמר ליה כלום ומאן דתיבי לא אמר ליה כלום. רבי אמי הוה יתיב ומתני אמר חד למבריה את לצוש כלאים אמר ליה רבי אמי שטף מאניך והוה ליה וסבר רבי אמי כדאמורא דשרי או נמי ככלאים דרענן. או נמי ככלאים דאורייתא (ז) ודאוי המואל כלאים צצנדי אין חכמה ואין חכמה לנגד השם וצריך לפושטו אפילו צצוק (ח) אבל אם אדם רואה כלאים צצנדי חצירו (ח) והלובש כלאים אינו יודע אין לומר לו צצוק עד שיגיע לצימו דמשום כבוד הבריות ישחוק ולא יפרישו משוגג (י):

ז השיריים והכלך אין בהם משום כלאים. (כלאים סס מ"ב) שיריים הוא מצטבא (ט) מין מעיל עשוי ממשי. לכך יש צכרכי הים כמו צמר הגדל על האגנים (י) שצים המלך ומצניחו הזהב והוא רך ביותר וכלך שמו דדומה למר רחלים (י) אבל אסורין משום מראית העין (כ) דדמו למר או לפשתן. ומיני שיריים הללו לא היו מזויין צנייהם דברים צמה מדליקין (דף כ:): צעי למימר

ב"ח יורה דעה סימן רצח

צ"ע במלכותינו זה מצוי בגד קנבוס במקצת מקומות אלא שלא נמצא מי שמכירו להבין איזה פשתן ואיזה קנבוס כי אם על המעט אי שרי לתפרו תחת בגד צמר דמשמע דבעינן דוקא דהכל מכירין בו כדכתב הרא"ש גבי משי והכי משמע נמי ממה שכתבו הר"ש והסמ"ג גבי משי. ותו צ"ע דדילמא אין אסור משום מראית העין אלא בשנראה לעינים אבל כשהוא תפור מתחת הבגד שאינו נראה לא וכדאיאת בירושלמי (כלאים פ"ט ה"א) הביאו הרא"ש בפרק חבית (סי' ט) והר"ש פרק בתרא דכלאים (מ"ב) פשתן שצבעה בחרת לא יעשה אותה אימרא מפורסמת ובכרים ובכסותות מותר ופירש הר"ש דהיינו לצבוע פשתן ולארגו עם בגד של פשתן לבן וללבוש בפרהסיא משום דמיחזי כלאים ובכאהי גוונא נמי אסרו השיראין והכלך משום מראית העין דוקא בפרהסיא גם הר"ש שהתיר הלולאות של משי שמימיין בסרביל של צמר משום דעכשיו הכל מכירין בהן הא לאו הכי אסור אינו אלא משום דהלולאות הן בפרהסיא מבחוח אבל בגד הקנבוס שתופרים

תחת בגד הצמר אינו נראה והוי כמו בצינעא בחדרי חדרים דשרי ומיהו נראה דהרא"ש (שם) פוסק כרב דכל שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור (שבת קמו ב) ודלא כרב נסים גאון וכדמשמע מדברי הרא"ש בפרק חבית שסתר ראיית רב נסים גאון ע"ש. ומכל מקום נראה לי דמדברי הרא"ש לשם יראה דדוקא היכא דאיכא חשדא דאיסורא דאורייתא אבל היכא דליכא חשדא דאיסורא דאורייתא כהיא (כתובות ס א) דצינור שעלו בו קשקשים דעושה כלאחר יד ממעכו ברגליו ואינו חושש ואם כן הך תפירה דתחת הבגד כיון דאינו אלא כלאים דרבנן שהרי איננו שזור שרי ותדע שהרי הרא"ש התיר לתפור בחוטי קנבוס כדלקמן בסימן ש"ב ולא חשש משום מראית העין אלא בעל כרחך כיון דהתפירה בפשתן לצמר אינו אלא מדרבנן לא אסרינן לה בצינעא משום מראית העין דהתפירה ודאי בצינעא היא שאינו נראין לעינים חוטי התפירה ואם כן הוא הדין תפירת בגד קנבוס תחת בגד צמר וכן עמא דבר.

טורי זהב יורה דעה רצח רצח הלכות כלאי בגדים שפתי כהן קבו

רצח (א) מביא מין אחר ומערבו עמום. פירוש אם תתערב אמר רחלים עם פשתים מביא אמר גמלים הרבה ומתערב עם ממילא נתבטל האמר רחלים ואין כאן איסור וכדריסה הקסה מתי שנה כאן דמתבטלין איסור לכתחלה יותר משאר איסורים כגון כהן דמוטע עם אחר וכו' וכו' וכו' ודחק להך ע"ש ולי נראה דודאי גם בשעתה לא יוחא ליה כהוא מוטע שקשור דודאי לא יוחא ליה כהאיסורא. עוד הקסה בפרישה אהא דמשמע ליה מדאמרינן בפשתן וקנבוס שנתערבו אה רובן קנבוס מותר עם האמר ולא אמר רבנא דאשילו נתערב פשתן עם אמר רובן אמר דמוטע עם אמר וע"כ הקסה מהא דאמרינן בסיומן זה וכו' עד ולא אמרינן דמתבטלין זה בזה קודם שנתנו דהא חי אשפר לנפול ע"כ וכו' ואזי אמר דלפי הגרסא לכאורה דבר זה במתלוקת שטייה דעל מ"ש כאן בש"ע לפיכך עורות הכבשים כו' שהרי בטלו במיעוטן כו' והוא מדברי הרמב"ם כתב הרמב"ד על זה הל"ל שאינו טווי ואם יאמר אע"פ שאינו טווי אסור מדרבנן כמו הלכדים אם כן גם זה יאה אסור מפני שהוא טווי בקשרים ואם מפני שביטלו במיעוטן זה שיבוש וכו' אמר בפשתן יאה בטל

רצח (א) ואסור לחפור בגד כו'. וסוף הדין דאסור לחפור בחוטי קנבוס בגד של אמר היכא דלא שכיח קנבוס כן משמע בהרא"ש ועור גבי מטי וס"ל בקנבוס לדין: ב ובמקום דשכיח שרי. וכמדועתו טובאין היתר בגד קנבוס כי הוא מטי לרוב. כהנה לריסה. וכתב רבי"ל דכיון שמטי טובאין היתר אע"פ שלא נמלא מי שמכירו להבין שהוא בגד קנבוס כ"ל על המטע כו' וע"ש שהאריך: **רצח א** לא שייך ביה ביטול כו'. ולא אמרינן שיבטל כרוב מאחר שאין מקומו יוכר דלא שייך ביטול כרוב אלא איסור שנתערב בהיתר אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערובתם נאסר לא שייך ביה ביטול דאין כאן אלא חתיכה אחת של איסור (כלומר דעכשו עשה הכל כחתיכה אחת של איסור) הרא"ש והפוסקים ומביאם בית יוסף והע"ז כתב ולי' לבשר בחלב דק"ל שבעל דהאם טעם הבשר או החלב משפיע ונתערב בטלו ואין כאן מקום מיוחד לאיסור וכו' כאלו נאסר מן העולם אבל כאן שהאיסור יש לו מציאות במקומו ולא נתפסע אלא שאין אלו מכירים אותו לא שייך ביטול כל עכ"ל (* וקסה לדבריו דאי' הוי ליה

רצח דברים האסורים משום כלאי בגדים. וכו' ב' סעיפים:

א * אין אסור משום כלאים אלא [א] צמר רחלים [ב] ואילים עם פשתן [ג] אבל צמר גמלים וצמר ארנבים ונצה של עזים וכל שאר מינים מותרים בפשתן [ד] וכן קנבוס וצמר גפן וכל שאר מינים מותרים אפי' בצמר רחלים ואילים ורחמים אסרו מפני מראית העין משי עם צמר לפי שדומה לפשתים וכן כ"ך [ה] והוא מין שגדל בכרכי הים על האבנים שבים ודומה לצמר אסורו מפני מראית העין עם הפשתן [ו] (א) והאידנא משי מצוי בינינו והכל מכירים בו לפיכך אין בו משום מראית העין ומותר עם הצמר ועם הפשתן: **ב** ירחל בת עז צמרה אסור עם פשתן [ז] מפני מראית העין:

דנה א [ח] ואסור לחפור בגד קנבוס תחת בגד אמר במקום דלא שכיח קנבוס משום מראית העין (עור בשם הרא"ש) ב ובמקום דשכיח (ה) מטי:

פלתי סימן פז ס"ק ח

במקומו של רבי יוסי היו אוכלין בשר עוף בחלב (קט"ז ע"א), איך לא חששו למראית עין. ואין לומר דבאמת בהא פליגי, ולת"ק לכך אסרוהו מפני מראית עין. דודאי אין טעמו משום כך, דהא איכא אופנים דלית ביה משום מראית עין, כמ"ש הש"ך בס"ק ז', ומ"מ אסור, א"כ מהיכי תיתי לחדש עוד פלוגתא בין ת"ק לרבי יוסי הגלילי. ואין לומר דעוף בבשר לא מחלף, דהא חזינן לענין העלאה בשולחן גזרו (גמרא ק"ד ע"א, טוש"ע סי' פ"ח ס"א). ולכן היה נראה דם דגים לכנוס בכלי אין שכיח, וא"כ הרואה דם כנוס לא יתלה בדם דגים, רק [ב] דם בהמה ועוף, ולכך חששו. וכן חלב אשה לא שכיח שיכנוס כל כך חלב אשה לבשל בו, וא"כ שפיר יתלה בחלב בהמה. משא"כ במקומו של רבי יוסי הגלילי שכיח היה לבשל עוף בחלב, ומהיכי תיתי יתלהו

בבשר בהמה, ומה מראית עין איכא בזה, וזה נכון. וא"כ בחלב שקדים, דכיון דשכיח לבשל בחלב שקדים, ומוטעם למאוד, לא חששו למראית עין כלל, דמהיכי תיתי נתלה באיסור, ולא בהיתר.

שו"ת דברי מלכיאל חלק ה סימן פה

ע"ד שומן הנעשה מאגוזים הנקרים קאקעס ניס. ומראה השומן הלז הוא כמו חמאה שנסתפק כת"ר אם מותר להשתמש בו בתבשיל בשר. דאפשר אסור משום מראית עין כי נראה ממש כמו חמאה וכעין שכתבו האחרונים בחלב שקדים שאין לבשלו עם בשר משום מראית עין. וכן אם מראהו כשומן יהא אסור לבשלו עם חלב מטעם הנ"ל. וחפץ לדעת דעתי בזה וכו'. עכ"פ בנ"ד נראה דלטעות בדין ודאי ליכא למיחש כי זה ידוע אף לעכו"ם שישראל אסור בבשר וחלב ולחשד ג"כ ליכא למיחש דכיון שמפורסם בעולם ע"י דיסקי ומכ"ע שמוכרים חמאה של קאקעס. א"כ הוי מילתא דשכיחא וממילא לא יחשדום שאוכלי' בשר בחלב כי יבינו שזהו חמאה של קאקעס וכמש"ל דלא חיישינן לחשד רק היכא שאין מצוי כ"כ כפי האמת. והרואה תולה במצוי. ולזה מכל הלין נלע"ד להקל בנ"ד לערב חמאה של קאקעס בתבשיל בשר.

האפוד

סימן יט — כא

חשב

אחדשה"ט. קבלתי מכתבו צו נסתפק אם מותר לאכול לחם ממורח במרגרינה עם צער. הנה לדעתי זה מותר צלי ספק כי עד כאן לא הקפידו חכמים אלא בחלב שקדים עם צער צלי היכר שקדים, כי סתמא דמילתא חלב אינו עשוי משקדים. אבל מרגרינה כיום שכיח כמו חמאה והרואה אוכל לחם ממורח נופל חקף ספק בלבו אם זאת חמאה או מרגרינה ואם כן אין צרכו שום דבר מראית עין. והגני צרכו דושיית ומצרך אותו צכט"ס.

During the Yemei Hasefira at an unforgettable asifah that many of you attended, the topic of sheitels was explored and everyone left with a heightened awareness of the importance of the mitzvah. After much investigation into the new lace-cap sheitel, **the rabbonim want to be very clear about their unanimous decision regarding this inyan.**

שפעת שלומים מגבהי מרומים

לכבוד כל התושבים החשובים והיקרים של עירנו, עיר לייקוואד לאוי"ט!

It is our **חוב** to make the **ציבור** fully aware that some of the sheitels being sold currently are **אסור מן הדין** to wear.

Our Mesorah that allows the wearing of a **פאה נכרית** /sheitel, as brought down by the רמ"א and שלטי גיבורים (שבת פ"ו דף (כט) ברי"ף) is based on the **או"ר סי' ע"ה** in מגן אברהם.

The מהרי"ל דיסקין זצ"ל in his תשובה (קו"א ס"י רי"ג) clarifies:

"עי' בשלטי גיבורים כו' ונ"ל דדווקא בגוונא דניכר לכל שלא נעשה משער של עצמה, אבל בלא"ה וודאי אסור וכו'. ובפרט לענין איסור ערוה שהוא חשש הרהור כו' עכ"ל."

In other words, the sheitel's appearance **must attest for itself**, that it is not the hair of the wearer.

ועיין בס' הליכות שלמה תפלה פ"כ דבר הלכה ס"ק י"ב וז"ל: **אלא צריך שיהא ניכר בקלות שאין זה שער טבעי. ועיין בשו"ת שבט הלוי (ח/קצ"ט-ד) וז"ל: שתהיה הפאה נכרית עשויה שלא תראה ממש כהולכות בשערה אלא ניכר שהוא גוף זר עליה. ועיין קריינא דאגרתא ב/קכד).**

It follows that when a sheitel projects a look that is too natural, it becomes **אסור** to wear. Another **איסור** involved with these new sheitels is that the lace is transparent and hair and/or scalp is visible. The design seeks to create the appearance that the hair is actually coming from the human skin. The שלטי גיבורים himself highlights this as being one of the two chief features of the **שער באשה ערוה**. **IT IS THEREFORE OBVIOUS THAT WE HAVE TWO GRAVE ISSURIM WITH THE LATEST DESIGN OF LACE-CAP SHEITELS SO THEY ARE CATEGORICALLY *אסור TO BE WORN. LIKEWISE LACE FRONT SHEITELS MAY NOT BE WORN.**

The **ציבור** are **מצטיין** in their **חמורות קלות** and **דקדוק בהלכה קלות**, and are therefore urged to familiarize themselves with the **הלכות** of **כיסוי ראש**, and thereby uphold the correct standards in their homes.

ובזכות שמירת מצוות הבית, וחיזוק גדריה של דת יהודית, נזכה כולנו להכניס השכינה בביתנו, לראות דורות השמחים בעבודת השם וקיום תורתו הקדושה.

וצקב אנשים הנקראים לאוי"ט
שמהם לאוי"ט
לאואי"ט פאלאצין
אלר חיים איזנרמאן

though its **אסור** to buy a **lace cap** sheitel, if you inadvertently bought one it can be fixed. Likewise the **lace front** sheitels should not be worn but can be fixed. **For more information call:**

g Upgrade D.L. 732-569-5323

g Repairs by BNK 551-795-3664

732-232-6327

דעת תורה

חודש סיון, תשפ"א

בס"ד

ראינו כי פשתה המספחת
של שייטלאך שיש להם
LACE TOP/CAP
EVEN WHEN LINED,
LACE FRONT
והננו להזהיר שהם
אסורות בלבישה
והם אסורות לבוא בקהל -
הן ללובשן הן למוכרן והן לסחור בהן
(ואין אנו דנין כעת על שאר בעיות ומכשולים המצויים)

ובזכות נשים צדקניות נזכה
לבשורות טובות וגאולת עולם בקרוב.

WE ARE MAKING IT KNOWN
THAT THE
LACE TOP/CAP
EVEN WHEN LINED
& **LACE FRONT**
SHEITELS
ARE
NOT TO BE WORN,
SOLD OR MANUFACTURED.

שמאל מאיר כץ

אשר חיים ליבערמאן

יעקב אפרים הכהן פארכהיימער

שמאל יצחק פעלדער

והננו בזה לחזק ידי ידידינו הרבנים הגאונים שליט"א

ישראל צבי ניומאן

דוד צבי שוסטאל

ירחם אלשין

אריי מלכיא קוטלר

שראז צבי ניומאן

דוד צבי שוסטאל

ירחם אלשין

אריי מלכיא קוטלר

It is possible that a few of the old lace fronts may be permissible to wear, however all lace fronts from all manufacturers which are currently being sold are אסור. FOR INFO PLEASE CALL 732.806.8630

דעת תורה

רעדה אחזתנו על אשר שמענו שלאחרונה נפרץ שנשים התחילו לילך עם פיאה נכרית המיוצרת באופן שגראית כצומחת מהראש, ואין ניכר כלל אם הולכת עם פיאה נכרית, וכבר הורו כל גדולי הדור מלפנינו הן בא"י והן בחו"ל דאף להמתירין פאה נכרית הוא רק באופן שניכר שהוא פיאה נכרית, אבל באופן הל"ל הרי הוא אסור בהחלט.

ואין אנו דנין על עצם ענין של פיאה נכרית, וגם אין דנין "כעת"
על צורת הפאה נכרית בזמנינו שצריך תיקון גדול

לכן הננו מודיעים דעתינו דעת תורה דהפיאה נכרית הנקרא

LACE CAPS / LACE FRONT / LACE TOP

(even when lined)

וכל שאר השמות וחניכין דאית להו

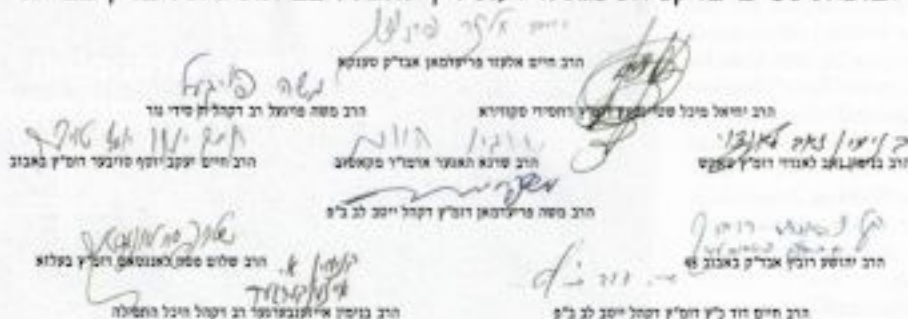
אסור לילך בהו

ועפ"י הלכה אסור לומר דבר שבקדושה כנגדה

וכן הננו מודיעים לכל המיצרים והמוכרות פיאה נכרית שאסור לסחור בהם ועוברות על זה דינם כמחטיאי הרבים, וע' בשו"ע או"ח סי' ש"ז סט"ז.

ולאלו שיפסיקו מלסחור בהם תבא עליהם ברכות טוב ויחולו עליהם
כל ברכות האמורות בתורה ויצליחו בכל מעשה ידיהם

ובזכות שמירת גדרי הצניעות נזכה לגדל דורות ישרים ומבורכים,
ובזכות נשים צדקניות נגאלו ועתידין להגאל בביאת גואל צדק בב"א.

 הרב חיים אלעזר פרידמאן אב"ד סעזאק
 הרב יואל מיכל שטיינבוך ז"ל רחמי"ל סקווירא
 הרב משה פרעל רב וקהל ת"ר סידר נ"ר
 הרב ש"ס טייטלבוים אב"ד סעזאק
 הרב יוסף יעקב יוסף סויבער רמ"ק באבוב
 הרב ש"ס טייטלבוים אב"ד סעזאק
 הרב ש"ס טייטלבוים אב"ד סעזאק
 הרב משה פרידמאן רמ"ק וקהל י"ט לב ב"ר
 הרב יוסף יעקב יוסף סויבער רמ"ק באבוב
 הרב חיים חזק רמ"ק וקהל י"ט לב ב"ר
 הרב חיים חזק רמ"ק וקהל י"ט לב ב"ר
 הרב חיים חזק רמ"ק וקהל י"ט לב ב"ר

עקב חוסר הזמן חסר כמה חתימות משאר כמה הבנים שליט"א ויפרסם בקרוב בע"ה

Recently, women have begun wearing wigs that appear as if they are growing out of their wearers' heads, and are not recognizable as wigs. Those *Gesolei Hador* of the past who have permitted wigs did so on condition that they are clearly recognizable as such.

We are not ruling at this time on the general appearance of wigs today, which requires a great *tikkun*. We are announcing *Deas Torah*: Any wig featuring **LACE CAPS (even when lined)/LACE FRONTS/LACE TOPS** and any variation of such wigs, under any name, is forbidden.

According to *halachah*, it is forbidden to recite a *davar shebekedushah* in their presence.

We are also informing all wig manufacturers, wholesalers and retailers that it is forbidden to conduct business involving lace front / lace cap / lace top wigs, and those who do so are considered *machaf"ei kares* - people who cause the public to sin. Those who cease to sell these wigs will be greatly blessed with all the *brachos* in the Torah, and will succeed in all their endeavors.

In the merit of the acceptance of these *gedarim* in *tznius*, may you merit to raise *doros yesharim mevorachim*.

ובזכות נשים צדקניות נגאלו ועתידין להגאל בביאת גואל צדק בב"א